

METODIKA PSANÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

pro kvalifikační studijní program CŽV - obor učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů

Autorka: PhDr. Jana Kohnová, Ph.D.

Anotace/Abstrakt

Předkládaná publikace je příručkou pro studenty programu celoživotního vzdělávání - kvalifikačního studia pro učitele všeobecně vzdělávacích předmětů. Součástí závěrečných zkoušek je obhajoba kvalifikační závěrečné práce. Tato publikace shrnuje odborné, metodické i formální požadavky na zpracování závěrečné práce, je metodickým průvodcem postupu zpracování závěrečné práce od volby tématu, přes zadání práce, přípravy a zpracování podkladů, až po sepisování práce, uvádí požadavky na její strukturu, na odkazy a citace i na grafickou podobu a formu práce. Závěrem je několik poznámek o oponentování a obhajobě závěrečné práce.

Abstract

The presented publication is a handbook for the students of the program of lifelong learning- which is the qualification study for teachers of general educational subjects. The defence of the final essay is a part of final exams. This publication sums up professional, methodological and formal requirements for the elaboration of final essay. It describes selection and registration of the topic, preparation and work with sources, structure and quotations, graphic shape and delivery of the final essay. Several remarks concerning the expert opinion and defence are added at the end of the publication.

Klíčová slova

učitel, kvalifikace, celoživotní vzdělávání, závěrečná práce, téma práce, pracovní metody, formální požadavky, struktura závěrečné práce, citace, literatura

Key Words

teacher, qualification, lifelong learning, final work, goal setting, thema of work, methods, form, structure, quotation, references, writing and discussion of the final project

ÚVOD

Tato publikace je zpracována jako manuál pro studenty celoživotního vzdělávání, a to programu pro získání kvalifikace učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů. Většina frekventantů jsou učitelé z praxe bez požadované kvalifikace. Absolvováním tohoto studia splní kvalifikační požadavky pro výuku na 2. stupni základní školy a pro výuku všeobecně vzdělávacích předmětů na střední škole a podle zákona získají předepsanou učitelskou kvalifikaci. Součástí závěrečných zkoušek tohoto studia je také obhajoba písemné závěrečné práce.

Všichni ti, komu je tento text určen, již alespoň jednu závěrečnou práci psali a obhájili, a to minimálně jako diplomovou práci. Předkládaný text nemůže být pro ně něčím zásadně novým, má formu podpůrného textu. Nároky na diplomové práce jsou vyšší např. co do rozsahu práce, ale i co do výsledného odborného sdělení. Předpokládáme, že studenti kvalifikačního učitelského studia svoji dřívější zkušenost bohatě využijí a to s vědomím, že jakkoli je požadavek na rozsah jejich závěrečné práce nižší, nároky na odborné zpracování nejsou menší. Jejich práce jsou zaměřeny na pedagogická témata a v této oblasti by měli „*prokázat schopnost řešit samostatně odborné problémy, pracovat s odbornými informacemi*“ a to po stránce obsahové i metodologické. Nabízený text je průvodcem při přípravě a zpracování závěrečné práce, ale současně si klade za cíl, aby podnítil studenty uvažovat znovu a snad i nově nad problematiku psaní odborné studie, nad metodami zpracovávání odborného tématu. Jedním z cílů ale je také, aby se studenti-učitelé při zdůvodňování a obhajobě volby a zpracování určitého dílčího tématu zamýšleli nad významem a úkoly profese, které se budou nadále věnovat. Kromě metodických návodů a přehledu požadovaných obsahových i formálních požadavků, usiluje tato příručka o jistý přesah pouhého praktického zaměření, jak v metodologii, tak i ve volbě obsahového zaměření. V doporučené literatuře jsou také tituly týkající se etiky vědecké práce. Je poměrně velké množství metodických příruček, různě zaměřených, a doporučujeme, abyste i některé z nich použili jako inspiraci a pomůcku. Při psaní této jsme sledovali nejen uvedení do vlastního psaní závěrečné práce, ale rozevřením procesu zpracovávání závěrečné práce bychom chtěli poskytnout prostor k úvahám o učitelské profesi.

I. CO JE ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

1. Závěrečná práce jako odborná studie

Škála závěrečných prací je velmi široká – v tomto textu vycházíme z požadavků na závěrečné práce, jimiž se uzavírá určité studium, především vysokoškolské. Jsou to tedy práce bakalářské, magisterské diplomové práce, práce rigorózní, také disertační doktorské práce, ale podobného charakteru mohou být také závěrečné absolventské práce, které jsou např. součástí zakončení studijních programů VOŠ. Nezanedbatelnou součástí tohoto souboru jsou závěrečné práce psané v rámci studia k získání kvalifikace, které jsou realizované v programech celoživotního vzdělávání na vysokých školách.

Ovšem stále nejsou na univerzitách a jejich fakultách dostatečně dořešeny předpisy týkající se legislativní rovnosti kvalifikace získané v řádném studiu a kvalifikace získané v kvalifikačních programech celoživotního vzdělávání. Rovnost těchto kvalifikací vychází sice ze zákona č. 563/2004 Sb. (nejaktuálněji z novely č.198/2012 Sb.), univerzitní předpisy toto však stále nezohledňují. Např. podle Opatření děkana č. 17/2010 *Pravidla pro evidenci, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací*¹ se za závěrečnou práci se považuje bakalářská, diplomová, rigorózní a disertační práce ve smyslu § 45 odst. 3, § 46 odst. 3 a 5 a § 47 odst. 4 zákona o vysokých školách, v platném znění. V tomto výkladu však není uveden § 60 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, který tuto formu vzdělávání umožňuje, ale ani legislativa, která toto studium kodifikuje. Předpokládejme, že musí dojít k úpravě a k ustanovení vysokoškolských předpisů, které nepřesnosti kolem kvalifikačních závěrečných prací CŽV studia vyřeší. Je to důležité, neboť obhajoba závěrečné práce je součástí závěrečných zkoušek a nezbytnou součástí získání kvalifikace.

I když jednotlivé studijní programy mají svá specifika, uvádíme tento soubor závěrečných prací, neboť některé požadavky na ně jsou obecnějšího charakteru a platí pro zpracování těchto prací jako společné či obdobné. Studenti, kteří již dříve závěrečnou práci zpracovávali, mohou své zkušenosti využít či naopak jim toto uvedení do problematiky může být nápomocné, aby předešli někdejšími chybám.

¹ Srv. http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/opatreni_dekana/opad172010.pdf.

Závěrečná práce je významným dokumentem o odborné úrovni absolventa a vzhledem k tomu, že v posledních letech vzrůstá požadavek na archivaci všech typů závěrečných prací a současně i na jejich zpřístupnění, měl by student své závěrečné práci věnovat maximální úsilí.

V zadání závěrečné práce bývá uvedena charakteristika, která obecně vymezuje podstatné znaky závěrečné práce a nároky na její úroveň – např.: *„Závěrečná práce je odbornou studií, kterou má student prokázat schopnost zpracovat odborné téma na odpovídající úrovni po stránce obsahové i metodologické, prokázat schopnost řešit samostatně odborné problémy, pracovat s odbornými informacemi, má prokázat schopnost aplikace svých teoretických poznatků a schopnost analýzy a komparace.“*² Požadavek, aby závěrečná práce splňovala kritéria „odborné studie“, odkazuje na obecně platná vymezení odborné práce, na jisté standardy, které je třeba respektovat.

Začínáme-li psát závěrečnou práci, je třeba promyslet a pak dále sledovat dvě základní dimenze. První se týká tématu práce – *„co psát?“* a druhá metodologie psaní odborné práce – *„jak psát?“*. Obě obsahují další specifikace, s nimiž se musí student seznámit a jichž si musí být vědom.

Ovšem podstatné je definování záměru, problematiky tématu, formulace cíle – *„proč psát?“*³

Tématu *„jak zpracovat závěrečnou práci“* je věnován velký počet publikací, od stručných rukověti zaměřených spíše na formální stránku až po rozsáhlé odborné studie. Výběr těchto prací je uveden v příloze. Současně každá fakulta, někdy i každý obor může mít své vlastní požadavky a svá odlišná zadání.

Vrátíme-li se k uvedené charakteristice závěrečné práce, jako práce odborné, je vhodné věnovat větší pozornost metodologickým otázkám psaní odborné práce. Na tyto otázky by měly být zaměřené i semináře věnované přípravě psaní závěrečné práce.

Vhodným uvedením do metodiky psaní takovéto závěrečné práce může být monotematické číslo *Pedagogické orientace* (2013, č. 4) „... k metodologickému standardu v pedagogice“, které si klade mj. za cíl „prostřednictvím uveřejněných textů iniciovat diskusi, která by vedla k postupné metodologické kultivaci oboru pedagogika“ (Janík, Vlčková, Knecht 2013, s. 427). Jsou zde pojednány metodologické požadavky kladené na různé typy studií, včetně závěrečných kvalifikačních prací (Němec, 2013, s. 535-553),⁴ které souvisejí svým obsahem a tématem se závěrečnými pracemi. Citované studie se týkají také vysokoškolských pedagogů - konzultantů,

² Text v tomto znění používal ÚPRPŠ PedF UK do r. 2012 na formuláři „Zadání bakalářské práce“, viz příloha.

³ Srv. název publikace Francírek, F. (2013) *Absolventská práce. Co, jak a proč připravit, zpracovat, napsat a zhodnotit (obhájit)*.

⁴ Tato studie podává analýzu souboru 24 vysokoškolských dokumentů.

celkového pojetí závěrečných prací, odlišností v koncipování cílů a přístupů k volbě/zadání tématu a vedení prací. I pro studenty jsou v nich obsaženy určité výzvy a informace, které mohou přispět ke zkvalitnění závěrečné práce.

2. Legislativní vymezení studia a dokumenty týkající se závěrečné práce

Tento studijní materiál je určen studentům celoživotního vzdělávání realizovaného vysokou školou jako Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů.

Základní legislativní vymezení tohoto studia je dáno § 60 zákona č. 111/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů, zákon o vysokých školách; zákonem č. 563/2004 Sb. ve znění novely č. 198/2012 Sb., zákon o pedagogických pracovních, kde je toto studium uvedeno pod § 8, odst. (1), písm. d) 2. a § 9, odst. (1), písm. c) 2. Absolvování tohoto studia podle uvedeného zákona a těchto paragrafů vede k získání odborné kvalifikace „učitel druhého stupně základní školy“ a „učitel všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy“. Specifikace požadavků na toto studium je dána vyhláškou č. 317/2005 Sb. v pozdějším znění (vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků), kde pod § 1 *Druhy dalšího vzdělávání* je pod písm. a) uvedeno *Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů*. Dále spadá toto studium pod § 2, je zde vymezeno jako *Studium v oblasti pedagogických věd*. Tento paragraf stanoví základní charakter studia, jeho hodinovou dotaci (minimálně 250 hod.) a způsob ukončení, kde je vedle závěrečné zkoušky před komisí uvedena také obhajoba závěrečné písemné práce. Studium může být realizováno jedině po udělení akreditace ministerstvem školství, mládeže tělovýchovy ČR. Touto akreditací je vymezen cíl studia, jeho obsah a studijní plán, hodinový rozsah a struktura jednotlivých předmětů včetně sylabů a požadavků na jejich splnění, formy zakončení, stejně jako personální zajištění předmětů a uvedení povinné literatury a studijních opor.

Prozatím nejsou požadavky na závěrečné práce v programech celoživotního vzdělávání dostatečně kodifikovány. Jako model slouží v mnoha případech předpisy a dokumenty zpracované pro programy řádného studia, většinou pro bakalářskou úroveň. Ostatně i další doposud nespecifikované požadavky a podmínky kvalifikačních studijních programů celoživotního vzdělávání a jeho zakončení jsou přebírány a vyžadovány podle znění dokumentů určených pro řádné studium. Proto lze odkazovat, pokud není vydán specifický výnos pro celoživotní vzdělávání, na obecnější dokumenty, tzn. např. na *Studijní a zkušební řád Univerzity*

*Karlovy*⁵ či *Studijní a zkušební řád Pedagogické fakulty UK*⁶. Každá katedra (ústav) modifikuje požadavky na závěrečné práce podle specifiky vzdělávacího programu, ke kterému se závěrečná práce vztahuje. Obvykle bývají požadavky na obsah a formu závěrečné práce vydávány jako interní materiál pod obdobnými názvy jako např. *Metodické pokyny pro vypracování závěrečné písemné práce*. V teoretickém pojetí práce i v mnoha dílčích doporučeních lze vycházet z rozsáhlejších publikací, např. z některých uvedených v příloze této příručky. Ovšem nezbytné je respektovat základní požadavky a pokyny dané v materiálu pracoviště, kde je závěrečná práce psána.

Nezanedbatelným pro úspěšnost závěrečné práce je také sledování a respektování dalších předpisů a dokumentů týkajících se závěrečných prací. Důležité jsou např. termíny, které jsou dány harmonogramem příslušného akademického roku. Je to datum „zadání závěrečných prací“ a respektování dané formy „zadání“, stejně jako datum „odevzdání závěrečné práce“ a splnění požadavků na formu jejího odevzdání.

Student se musí ve vlastním zájmu seznámit s požadavky, které jsou na něho kladeny i v administrativní oblasti. Např. je možné, že je zavedena evidence závěrečných prací i jejich zadávání i odevzdávání v elektronickém fakultním systému (SIS). Zde je pak nebezpečí jednak chybného zápisu, ale především je nutno respektovat skutečnost, že se při nedodržení termínu systém automaticky uzavře.

3. Absolvované studium a závěrečná práce

Závěrečná práce je dokumentem vypovídajícím o úrovni splnění a zvládnutí požadavků a cílů studia, má tedy přímou vazbu na zaměření studia. Závěrečná práce by měla prezentovat studentův zájem a soustředění na specifickou část oboru, který studoval, a nadstandardní ovládnutí této oblasti. Zároveň doložit také jeho schopnost tuto oblast teoreticky pojednat na úrovni odborné studie.

Současně závisí kvalita zpracování závěrečné práce na schopnosti studenta využít potenciál vědomostí získaných studiem, na schopnosti srozumitelně a přehledně zvolené téma zpracovat. Významnou roli hraje také přesné užívání odborného jazyka, což je opět schopnost, kterou je nezbytné osvojovat si již během studia.

⁵ <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-01uk9p.pdf>

⁶ <http://cuni.cz/UK-4422-version1-PedFK001.pdf>

Zahájení zpracovávání závěrečné práce by nemělo začínat až jejím zadáním. Na „psaní závěrečné práce“ by se měl student připravovat během celého studia.

Již v průběhu studia, aniž by opomíjel ostatní studijní úkoly, by měl student hledat oblast, která je pro něho zajímavá a pro jeho profesní orientaci důležitá. Na základě toho by měl zaměřit výběr a studium odborné literatury. Otázky vztahující se k preferovanému tématu by měl diskutovat s vyučujícími, případně si je volit a zpracovávat jako seminární práce. Smyslem této přípravy a úvah o tématu je mj. také ověření si skutečného zájmu o zvolené téma a zvážení nosnosti tohoto tématu. V době před „zadáním“ práce je ještě čas téma změnit či upřesnit.

Doba před vlastním zpracováváním závěrečné práce by měla být také přípravou na metodologickou stránku zpracování závěrečné práce, na zvládnutí dovedností vyžadovaných pro zpracování odborné studie.

Pokud je student pevně rozhodnut psát určité téma a má pro toto rozhodnutí schválení vedoucího své práce, může některé činnosti, které bývají součástí první etapy zpracovávání závěrečné práce (viz níže), začít již před oficiálním zadáním práce.

4. Zadávání témat závěrečných prací

4.1 Téma závěrečné práce

Pro studijní program *Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů* je na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze stanovena v rámci jeho akreditace podmínka vymezující oblast volby tématu závěrečné práce - **téma musí být zpracováno v rámci předmětu oborová didaktika.**

Vzhledem k tomu, že podmínkou přijetí do studia tohoto programu je „absolvování magisterské úrovně studia oboru příbuzného vyučovanému předmětu“ (zák. č. 563/2004 Sb., ve znění novely č. 198/2012 Sb., § 8 a § 9), je součástí studijního programu oborová didaktika vystudovaného oboru odpovídajícího předmětu. Předpokladem tedy je, že student ovládá na velmi dobré úrovni oborový obsah příslušného předmětu, a na tuto skutečnost navazuje pak základní požadavek pro dosažení učitelské kvalifikace (kromě zvládnutí pedagogické a psychologické složky studia), kterým je získání didaktické kompetence pro výuku tohoto předmětu, což by měl prokázat mj. i svou závěrečnou prací.

4.2 Vypsání témat závěrečných prací

Témata závěrečných prací vypisuje ředitel/ka ústavu (vedoucí katedry) na návrh vědecko-pedagogických pracovníků ústavu (katedry), dalších kateder fakulty i mimofakultních vyučujících. Téma závěrečné práce si však může v souladu s § 62 zák. č. 111/1998 Sb. zvolit i sám student.

Termín vypsání témat závěrečných prací je dán závazně harmonogramem akademického roku, závazně je stanovena i forma jejich zveřejnění.

4.3 Zadání závěrečné práce

„Zadání“ je úřední termín označující první a závazný krok pro zahájení zpracování a psaní závěrečné práce. Uvedené *zadání* může mít dvě podoby. Jednak je to „volba“ závěrečné práce, kdy si student vybere téma z prací „úředně“ vypsanych, nebo je to studentova „vlastní volba“ tématu, které by rád zpracoval.

V případě volby vlastního tématu je nutné, aby student s dostatečným časovým odstupem toto téma projednal s možným vedoucím své závěrečné práce, který by pak toto téma odsouhlasil a potvrdil, že studentovu závěrečnou práci povede. Téma musí schválit na základě doporučení budoucího vedoucího závěrečné práce také ředitel/ka ústavu (vedoucí katedry). Téma pak musí být rovněž zveřejněné mezi zadanými tématy závěrečných prací (jako téma již přidělené).

Nutností je, aby student dodržel administrativní postup a harmonogramem akademického roku stanovené termíny pro odevzdání formuláře „Zadání závěrečné práce“. U volby vlastního tématu je doporučeno projednání zvoleného tématu s dostatečným předstihem, neboť není jisté, zda vlastní téma bude schváleno. Přičemž volba vlastního tématu představuje, že již před jednáním o zadání závěrečné práce bude zpracován základní návrh vlastního projektu práce, adekvátně formulováno zdůvodnění volby a prokázána znalost oblasti, již se chce student věnovat. Student musí mít připravenou jasnou formulaci cílů své práce, na základní úrovni formulované pracovní hypotézy (otázky na které budeme hledat odpovědi)⁷ a musí předložit seznam základní odborné literatury.

Jedno ze základních doporučení, ať již pro výběr tématu ze zadaných témat nebo pro vlastní volbu, je zohlednění znalosti a orientace v problematice, kterou chce student zpracovávat. Téma by mu mělo být blízké, měl by o něj mít dlouhodobější zájem, mělo by pro něj být výzvou, aby

⁷ Podrobněji je zpracována „hypotéza“ v práci Z. Molnára *Úvod do základů vědecké práce*, s. 8-9.

tuto oblast víc prozkoumal a zpřesnil své znalosti. Vzhledem k tomu, že studenti programu učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů jsou převážně učitelé z praxe a mají své pedagogické zkušenosti a své nezodpovězené otázky měla by být pro ně vlastní volba tématu vhodnější víc motivující. Skutečnost, že si student volí své vlastní téma závěrečné práce oproti výběru z vypsaných témat, je spojena s „tvorbou projektu závěrečné práce“, kdy student je aktivnější (Němec, 2013, s. 546-547).

Zadání závěrečné práce není pouhé podání patřičné žádosti či přihlášky, ale představuje jednak onu výše uvedenou přípravu na volbu tématu, především však je to jednání, někdy i dlouhodobější a případně dost složité, s pedagogem, jenž je požádán o vedení závěrečné práce. Tuto skutečnost není dobré podcenit a proto je vhodné, oslovit pedagoga, který by měl vést závěrečnou práci, co nejdříve, jakmile budete mít promyšlené téma práce.

Po zajištění souhlasu vedoucího závěrečné práce student vyplní formulář pro zadání závěrečné práce, který potvrzený podpisem vedoucího závěrečné práce odevzdá v termínu stanoveném harmonogramem akademického roku a na příslušném místě. Toto vše je stanoveno a pro příslušný rok upřesněno fakultním výnosem. Obvykle se tento formulář odevzdává na sekretariátě ústavu (katedry), někdy se však podává přes podatelnu a je pak adresováno příslušné referentce studijního oddělení.

Jak bylo uvedeno výše, student musí být seznámen s administrativními požadavky fakulty, např. zda není zavedena evidence závěrečných prací a jejich zadávání kromě „papírového formuláře“ také v elektronickém fakultním systému (SIS).

Otázky k promyšlení I

- *Zvažil/a jste již, jakou oblast z oborové didaktiky by bylo zajímavé zvolit si jako téma závěrečné práce?*
- *Co z Vaší pedagogické zkušenosti považujete za téma, kterému byste se rád/a věnoval/a víc do hloubky?*
- *Inspirovalo Vás nějaké téma z přednášek, které právě absolvujete, že si chcete toto téma zvolit pro závěrečnou práci?*

II. POŽADAVKY NA ZÁVĚREČNOU PRÁCI

Je možné psát několik typů závěrečných prací, bývají uvedena různá dělení. Např. se práce dělí podle zaměření na práce zaměřené rešeršně, práce empiricko výzkumné, práce zaměřené didakticky nebo práce, které jsou kombinací uvedených postupů.⁸

Pokud je práce zaměřena empiricky, je doporučováno členění práce na dvě části. První bude teoretickým uvedením zkoumané nebo analyzované tematiky, kde budou prezentovány hlavní teoretická východiska, dosavadní stav bádání v této oblasti atd. Druhá část bude zaměřena prakticky s prezentací metod a zjištěných či dosažených výsledků.

1. Jazyk závěrečné práce

Před zahájením psaní je třeba si uvědomit nároky na jazyk a styl vyjadřování. Závěrečná práce má být odbornou studií. Nelze tedy psát esej, ani pouhý popis činností či jevů, ale ani nelze předložit soubor parafrázovaných segmentů odborné literatury spojených vlastním co do formy vyjadřování nesourodým komentářem. Jazyk práce by měl respektovat požadavky na odbornost, měla by být užívána odpovídající odborná terminologie. Současně je nezbytné, aby písemné zpracování bylo jasné a srozumitelné, jazyk by měl být přirozeně kultivovaný a v celé práci na vyrovnané úrovni.

Práce nemá být psána „ichformou“, tedy nemá být psána v první osobě, ale neosobně nebo „plurálem maiestatis“.

Závěrečná práce má být zpracována v češtině a zadaným požadavkem je samozřejmě respektování normy spisovné češtiny.

2. Požadavky na obsah ZP

Obsahová stránka je pojednána i v dalších kapitolách. Shrňme tedy jen, co závěrečná práce musí obsahovat. Jsou to obecně dané požadavky na to, které základní složky mají být v práci pojednané, tedy tvoří jakousi osu práce po stránce rozvíjení obsahu. Jsou to součásti textu, které bychom měli základně formulovat na samém začátku, postupně je rozvíjet či upravovat a mít je na mysli při sběru podkladů i při vlastním psaní, při rozvíjení vlastního obsahu práce. Jsou to:

- téma práce (obsažené v názvu),
- cíl práce, záměr, který sledujeme,

⁸ Srv. Příloha č. 4 *Metodické pokyny*, PedF, 2012)

- pracovní hypotézy,
- výčet použitých pracovních metod,
- pojednání o stavu zkoumání a teoretickém zpracování oblasti, na kterou je práce zaměřena,
- vlastní autorovo zpracování zadaného tématu (nejrozsáhlejší část),
- shrnutí výsledků práce, potvrzení či vyvrácení pracovních hypotéz,
- vyhodnocení přínosu,
- použitá odborná literatura a další informační zdroje,
- příp. přílohy.

Požadavky na obsahovou stránku předpokládají u výše uvedených složek odbornou úroveň jejich zpracování. Připomeňme např., že užití pojmy je třeba definovat nejen autorem, ale také s uvedením definic z odborné literatury a jejich případnou komparací. Autor musí respektovat povinnost odkazů na zdroje uváděných myšlenek, teorií, faktů a formulací.

Tyto obsahové složky budou součástí jedné či několika částí formální struktury práce.

K postupu zpracování jednotlivých částí se vrátíme podrobněji v části *Struktura závěrečné práce*. Nejdříve se seznámíme s podmínkami, které musíme respektovat z technického hlediska, abychom se vyhnuli zbytečným úpravám a změnám po dopsání textu.

3. Formální požadavky

- **Rozsah závěrečné práce**

Závěrečná práce by měla mít rozsah **30 - 40 stran** (bez příloh, a dalších povinných doplňujících textů) tj. cca 54 000 – 72 000 znaků (včetně mezer). Doporučujeme však rozsah bližší čtyřiceti stránkám.

- **Technika zpracování**

Závěrečná práce musí být zpracována na počítači. Je vhodné hned při zahájení psaní nastavit v počítači formální požadavky zadané fakultou, a to už při zpracovávání podkladů, u poznámek a odkazů. Zpracování závěrečné práce na počítači není pro žádného studenta novinkou, ale je vhodné využít některých manuálů pro usnadnění technické stránky psaní. Např. je to publikace *Zpracování diplomové a bakalářské práce na počítači* (Michalík, Roub, Vrbík, 2010).

- **Typografická úprava textu**

Zadané požadavky na formální typografickou úpravu jsou následující:

- textový editor: **MS Word**,
 - písmo: doporučujeme **Times New Roman** (středoevropský),
 - velikost písma: **12 bodů**, nadpisy a tituly kapitol: **14 bodů**,
 - řádkování: **1,5**,
 - **úprava stránky**: horní okraj – 3,5 cm; dolní okraj – 3,0 cm; levý okraj – 3,5 cm; pravý okraj – 2,5 cm,
 - minimální požadavek je 60 znaků na řádce a 30 řádků na stránce, při uvedené, úpravě vychází **na stránku cca 1800 znaků** (bez mezer),
 - text je **oboustranně zarovnan**,
 - **nepoužívat** ENTER na konci řádku, pouze na konci odstavce,
 - mezery mezi odstavci: doporučujeme o velikosti **6 bodů**,
 - slova **na konci řádku nerozdělovat** (nedělat pomlčku),
 - u jednohláskových předložek doporučujeme používat pevnou vazbu,
 - **poznámky**: velikost písma **10** (doporučujeme „vložit“ automaticky jako „odkaz“ - „poznámka pod čarou“),
 - pro označení kapitol a podkapitol se nejčastěji používá **desetinné třídění**:
např.:
1
1.1
1.1.1
mezi číslem a textem (v názvu kapitoly) není tečka a jsou **2 pevné mezery**,
 - **číslování stránek**: arabskými číslicemi, doporučujeme dole a uprostřed,
 - číslují se všechny strany textu ZP, ale na některých stránkách se číslo nezobrazuje (stránky se zvláštní grafickou úpravou apod.),
 - nečíslují se, čestné prohlášení, poděkování vedoucímu a příp. konzultantovi, formulář „Zadání závěrečné práce“, abstrakt a klíčová slova (v češtině ani v angličtině), obsah, formuláře „Prohlášení žadatele o nahlédnutí do ZP“.
- **Co se nezapočítává do rozsahu ZP, ale je povinně uvedeno**
Do počtu stránek se nezapočítávají výše uvedené nečíslované stránky (titulní strana, poděkování, formulář „Zadání ZP“, český i anglický abstrakt a klíčová slova, obsah, přílohy, ani formuláře o nahlédnutí žadatelů do ZP.

Přílohy se nezapočítávají do rozsahu ZP, ale je možné kontinuálně v jejich číslování pokračovat následně na číslování ZP (je nutné je výrazně oddělit od vlastního textu ZP samostatnou stranou „Přílohy“).

- **Upozornění:** Podle Opatření rektora Univerzity Karlovy č. 17/2013 a následného Opatření děkanky **nesmí být užit** pro závěrečnou práci **znak Univerzity Karlovy** (pečetní znak zobrazující klečícího Karla IV. a sv. Václava)

4. Citace, odkazy, bibliografická norma

Citace jsou vyžadovány podle nové bibliografické normy. Ovšem tato norma je příliš složitá a její výklad se u jednotlivých expertů v některých detailech liší. Jediným závazným požadavkem tedy je, abyste zvolili jednu variantu, kterou pak budete v práci dodržovat.

- **Citace** jsou vyžadovány podle ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.
- **Odkazy** doporučujeme uvádět jako odkaz v závorce – např.: (Pelikán, 1998).
- **Doslovné citace** jako odkaz v závorce – např.: (Průcha, 2009, s. 216)
- **Odkazy** doporučujeme uvádět jako odkaz v závorce – např.: (Pelikán, 1998).
- **Požadavky na bibliografické citace** jsou uvedeny v Příloze č. 3 *Doporučený způsob citací*,
- **Příklady**

BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011 [online]. Brno, 2011 [2012-05-14]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>.

BRATKOVÁ, Eva. Bibliografické reference: Výukové stránky Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK. Created: 1996-11-06. Last updated: 2012-05-09. © Eva Bratková, 1996-2013 [2012-05-14]. Dostupné z: <http://www1.cuni.cz/~brt/bibref/bibref.html>.

Citace.Com: návod na využívání generátoru citací [online]. Verze 1.0. Brno: Citace.com, 18. 6. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné Citace.com.

ČSN ISO 690:2010. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.

- **Jazyk práce musí respektovat normu spisovné češtiny**

5. Konečná úprava

- **Tisk**

Práce je tištěná po jedné straně papíru (ve vazbě na pravé straně), na papíře formátu A4.

Doporučená gramáž 80g/m², základní barva papíru je bílá.

- **Vazba závěrečné práce**

ZP musí být odevzdána v pevné vazbě, ovšem u ZP stačí vazba kroužková, není vyžadována tzv. vazba pevná, knihařská.

6. Počet odevzdávaných výtisků

Student odevzdá povinně 2 tištěné výtisky ZP a jeden na CD. Doporučuje se však poskytnout ještě jeden tištěný exemplář v definitivní podobě vedoucímu ZP (alespoň do obhajoby, ale s jistým časovým předstihem před definitivním odevzdáním).

Otázky k promyšlení II.

1. *Jaký typ závěrečné práce by Vám nejvíce vyhovoval?*
2. *Zvažoval/a jste časovou náročnost výzkumných metod, které byste rád/a zvolila?*
3. *Seznámil/a jste se pozorně s obsahovými i formálními požadavky, které jsou na závěrečnou práci kladeny?*
4. *Prostudoval/a jste základní požadavky bibliografické normy a požadovanou formu citací?*
5. *Jednal/a jste již s některým vyučujícím o volbě tématu své závěrečné práce?*

III. VYPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Postup zpracování

Začátkem závěrečné práce není psaní vlastního textu. Začátkem musí být rozvaha o volbě tématu.

V termínu, který je pro psaní závěrečné práce vymezen, nelze napsat kvalitní práci z oblasti, kterou neznáme. Nemůžeme začít zpracovávání závěrečné práce studiem základních otázek, které mají být tématem práce. Téma, na které se v závěrečné práci zaměříme, musí být z oblasti, s níž jsme obeznámeni, orientujeme se v ní. Z důvodu krátkého časového vymezení pro zpracování

závěreční práce mělo by být zvoleno téma, které je dlouhodobě předmětem našeho studijního zájmu.

Zpracování závěrečná práce probíhá ve třech základních a metodologicky odlišných etapách, . Realizace probíhá v časové posloupnosti, rozdělujeme ji na tyto části⁹:

- a) **Přípravná část** je koncepčním základem závěrečné práce
- b) **Zpracování podkladů**, literatury a dalších informačních zdrojů, utřídění poznámek a námětů atd., kdy bude precizována osnova práce, základní členění tematických celků do kapitol.
- c) **Třetí částí je sepisování závěrečné práce**, považované z hlediska sledovaného cíle za základní, ale jeho kvalita je podmíněna úrovní zpracování předchozích dvou částí.

1. PŘÍPRAVNÁ ČÁST

Jak bylo výše uvedeno, téma závěrečné práce by mělo být zvažováno, dokonce připravováno po celou dobu studia. Přípravná část začíná ještě před zadáním závěrečné práce. Při výběru tématu práce musíme zvážit nakolik je téma pro nás zajímavé, jak dobře známe po odborné stránce oblast, kterou chceme zpracovávat, a zda dokážeme najít specifickou část, které se můžeme věnovat do hloubky a to ve smyslu, aby naše práce byla přínosem nejen pro nás, ale aby měla i obecnější význam.

Je nutné věnovat se jejímu promyšlení a zpracování zvláště důkladně, i když výsledek co do rozsahu nebude velký, bude však základním vodítkem při zpracovávání dalších etap.

1.1 Zpracování záměru, téma a cíl práce

Než zahájíme sestavování výběru základní literatury, sbírání podkladů a informací, vypisování poznámek atd. je nutné **zpracování záměru**. To znamená, že **nestačí pouhé vymezení tématu a název závěrečné práce**, tedy stanovení onoho „co“ bude práce zpracovávat, resp. „o čem“ závěrečná práce bude. I tento samotný základní orientační údaj je nutné co nejpřesněji vymežit, abychom se vyhnuli v dalších etapách zpracovávání závěrečné práce „slepým cestám“ a neúměrnému rozšiřování okruhů, kterým se v práci chceme věnovat.

⁹ Některé metodické texty pro psaní závěrečné práce uvádějí také 4 etapy – např. Francírek (2013), ale v něčem odlišné. Neuvádějí jako samostatnou část „seznámení se s požadavky na ZP“, ale uvádí jako čtvrtý samostatný celek realizace závěrečné práce ještě „zhodnocení“. V našem textu nezahrnujeme jako samostatnou část časového harmonogramu oponentní řízení, což je již vnější záležitost, ani „zhodnocení výsledku“ práce. Vlastní hodnocení autor práce provádí soustavně, stejně jako hodnocení vedoucím práce - toto považujeme za integrální součást realizace závěrečné práce.

Zásadní pro výchozí orientaci studenta v koncipování celé práce je přesné a srozumitelné **formulování cíle práce**. Student si musí **zdůvodnit smysl připravované práce**, zodpovědět otázku „**proč**“ je zvoleno právě toto téma, co má prezentovat, dokumentovat, vysvětlit a pojednat. Na základě ujasnění a zdůvodnění výše uvedených otázek, lze **precizovat záměr**, který bude práce sledovat. Podle povahy práce **formulovat pracovní hypotézy**, které by měly být v závěru práce potvrzeny či naopak vyvráceny. Formulace hypotézy/hypotéz vede (podle Pelikána, 1998, s. 148) ke zpřesnění myšlenek, upřesníme si tedy orientaci v tématu a v hledání podkladů. Podle Molnára (2007, s. 7-8), který mezi logickými metodami vědeckého zkoumání pojednává mj. párovou metodu „indukce-dedukce“, uvádí, že: „Začínáme otázkou 'Proč se něco děje, jak se to děje' a indukci vyslovujeme předběžnou hypotézu. Tato hypotéza je přijatelná, když dostatečně uspokojivě vysvětluje fakt, na který se ptáme. Dedukcí potom testujeme hypotézu, zda má obecnou platnost.“

Tyto dílčí, ale zásadní rozvahy by měly být základem pro **konkrétní projekt postupu zpracování**. Takovýto *projekt postupu zpracování* je pro úspěšný postup realizace závěrečné práce základním materiálem. Měl by být přehledný, jasně a zřetelně formulovaný, v prvním náčrtu v rozsahu třeba jen tří stránek, během postupu přípravy závěrečné práce může být dále doplňován a upřesňován. V tomto projektu neuvádíme jen - „co“ máme zjišťovat a shromažďovat, ale také „kde“ či „u koho“ můžeme údaje získat. Součástí tohoto projektu je také časový harmonogram - „do kdy“, do kterého termínu je nutné tu kterou část připravit a zpracovat.

1.2 Vymezení oblasti, kterou budeme sledovat

Sepsání projektu předchází ještě další dílčí kroky. Především je to stanovení, co v sobě zvolené téma zahrnuje, jaká podtémata jsou nezbytnými složkami práce, jaká je provázanost těchto složek. Jedná se o určité **zmapování základních pojmů a okruhů**, které téma práce může zahrnovat. Současně je třeba vymežit, co je z tohoto souboru nezbytné sledovat, co je nutné v zájmu sevřenosti práce vyřadit. Takové vymezení nám bude nápomocné při dalším postupu. Tento orientační krok bude postupně doplňován a upravován, především na základě výsledků práce s odbornou literaturou.

1.3 Práce s informacemi, s prameny, se soubory podkladů

Obsahová úroveň práce závisí na shromáždění podkladů, což jsou jak dílčí data, tak i teorie a koncepce. Jedním z nejdélších úseků práce je **výběr odborné literatury, dokumentů a dalších informačních zdrojů**. Vzhledem k poměrně malému rozsahu závěrečné práce a časovému vymezení je nezbytný fundovaný výběr, i když bude nutně redukován. Doporučujeme tento výběr konzultovat s vedoucím práce nebo s doporučeným či schváleným odborným konzultantem.

1.3.1 Odborná literatura

Odborná literatura je základním fundamentem pro závěrečnou práci, její koncepci, upřesnění a komparaci teorií, je inspiračním a myšlenkovým zdrojem, upřesňujícím nástrojem našich úvah teoretických závěrů.

Vymezení výběru odborné literatury by mělo být dáno obecně uznávaným významem odborné publikace, specifickým zaměřením na dané téma a aktuálností vyhledávané literatury. Kromě výběru odborné literatury vázané na téma práce, budeme využívat také odborné naučné slovníky a vědecké encyklopedie, např. i pravidla českého pravopisu, slovník spisovné češtiny, českou mluvnici a další obecně zaměřenou literaturu.

Ve vyhledávání literatury jsou významným pomocníkem knihovnické informační systémy. Fundovanou pomoc mohou poskytnout pracovníci knihoven, a to i zacvičením do aktuální metody pro vyhledávání v elektronickém katalogu a zpracovávání rešerší. Odborná literatura, kterou považujeme pro psaní práce za důležitou, nemusí být lehce k sehnání, proto je dobré, co nejdříve kontaktovat knihovny, případně si nechat včas publikace rezervovat.

Pokud je součástí práce vlastní výzkum či výzkumné šetření, je nezbytná základní orientace ve výzkumných metodách a tedy prostudování literatury z této oblasti.

1.3.2 Dokumenty

Podle tématu práce by měl autor vytvořit také seznam dokumentů. Tento soubor by měl zahrnout např. legislativu, aktuální úřední dokumenty a předpisy vztahující se k tématu, statistické materiály, výsledky výzkumů. Pramenem může být i jiný, ale pro práci důležitý dokument, který v práci využíváme.

1.3.3 Internet a internetové zdroje

Předností internetu je nabídka celé škály možností pro zpracování rešerše zadaného tématu. Internet doporučujeme zvl. pro vyhledávání legislativních a dalších oficiálních dokumentů a materiálů. Výhodnou možností je vyhledání obtížně dostupných odborných článků. Pro studium odborné literatury využíváme však jen autorizované texty, ale i zde doporučujeme při využívání internetu jistou obezřetnost, upřednostňujeme užívání tištěných a recenzovaných publikací, příp. takto uvedených v elektronické podobě. Důležité je, abychom při vyhledání a stažení textu si ihned doplnili citační odkaz, včetně uvedení aktuálního data stažení či přečtení informace na internetu, může se stát, že pro nás důležitý odkaz nebudeme moci doložit, neboť byl mezitím z internetu odstraněn – ale námi správně datovaný odkaz je pak postačující.

1.4 Osnova a harmonogram

Konkretizace postupu při zpracovávání práce znamená, že **sestavíme pracovní osnovu**, která bude vycházet z předpokládaného členění představované pak obsahem závěrečné práce, tedy soupis základních podtémat – kapitol práce, jejich následnost a předběžně stanovíme náročnost jejich zpracování. Pomocníkem při tvorbě osnovy je předchozí zmapování základních pojmů a okruhů, které vycházejí z tématu práce. Pracovní osnova by měla být zpracována v základních obrysech již před výběrem informačních zdrojů, ale současně až při větší orientaci v odborné literatuře a dalších materiálech budeme tuto osnovu upravovat a doplňovat.

Dále je to **zpracování časového harmonogramu** a stanovení termínů dokončení jednotlivých etap práce. Časový harmonogram představuje rozčlenění doby, která je nám na zpracování závěrečné práce k dispozici. V případě kvalifikačního studia formou celoživotního vzdělávání je tato doba poměrně velmi krátká. Ovšem výhodou je již zmíněná zkušenost s psaním práce rozsáhlejší, jakou byla diplomová práce studentů tohoto studia, mnohdy psali obdobných prací už i více. Struktura harmonogramu se bude lišit, podstatné je však rozčlenění do výše uvedených tří základních částí postupu zpracovávání. Při postupu psaní práce by měla být zohledňována osnova práce i harmonogram. Je však samozřejmé, že časový harmonogram i osnova práce jsou materiály pracovní, že se mohou v závislosti na postupu realizace závěrečné práce a na vývoji, upřesňování a třibení práce modifikovat a upravovat. Při kvalitním zpracování přípravné etapy a zřetelně koncipovaném záměru, by však neměl být důvod k zásadním změnám.

1.5 Konzultace

Důležité jsou pro přípravnou etapu konzultace s vedoucím práce (resp. už i s pedagogem, u něhož bychom chtěli práci psát). Na tuto konzultaci je třeba se dobře připravit, nejlepší je poslat písemné podklady pro tuto konzultaci s určitým časovým odstupem vedoucímu práce.

Nejvhodnější by byl třeba jen základní náčrt projektu zpracování práce s uvedením cíle práce a zdůvodněním volby tématu. Takovéto konzultace by měly proběhnout ještě před oficiálním „zadáním práce“.

1.6 Prostudování závazně stanovených požadavků na ZP

Do přípravné části můžeme počítat také **seznámení se s obsahovými a formálními požadavky** na zpracování ZP (viz kapitola II.), abychom už přípravné poznámky, odkazy a citace, pořizovaný seznam literatury měli v takové podobě, kterou nebudeme muset pracně upravovat, či vracet se znovu k prostudované a zpracované literatuře.

Otázky k promyšlení III.1

- 1. Máte ujasněno téma závěrečné práce i cíl, který v ní sledujete, a také otázku „proč“ chcete toto téma zpracovávat?*
- 2. Jak jste pokročil/a ve vyhledávání odborné literatury a dokumentů?*
- 3. Vytvořil/a jste si mapu pojmů a okruhů, které byste měl/a sledovat?*
- 4. Formuloval/a jste dostatečně jasně své pracovní hypotézy?*
- 5. Konzultujete s vedoucím své práce a máte vždy na tuto konzultaci připravené písemné materiály a promyšlené otázky?*

2. ZPRACOVÁNÍ PODKLADŮ PRO ZÁVĚREČNOU PRÁCI

Tato etapa představuje základ odborné úrovně závěrečné práce. Je to samostatná tvůrčí práce, intelektuálně náročná a současně spojená s etickou zodpovědností. Dobrým východiskem jsou pečlivě provedené přípravné práce v první etapě realizace, kvalitní a detailní projekt.

Použité metody zpracování, tedy postupy a způsoby zpracování a vyhledávání podkladů v této etapě realizace závěrečné práce je vhodné pojmově definovat a vést v evidenci, bude nutné prezentovat je v úvodní části práce.

2.1 Informační zdroje

Příprava podkladů pro závěrečnou práci představuje shromáždění a výběr informací, myšlenek a teoretických základů ke zpracování zvoleného tématu. Při shromažďování podkladů je třeba cílené studium literatury a cílený výběr informací významných pro zpracovávané téma.

Základní sběr těchto podkladů byl proveden již v přípravné etapě. Nyní je důležitá metoda zpracování těchto podkladů a jejich utřídění ve vazbě na předběžně stanovenou osnovu závěrečné práce. Kritériem je obsahové a významové sjednocení podtémat, tedy jednotlivých kapitol.

Zde se ocení, jak byly tyto informace a podklady zpracovány v přípravné etapě. Pečlivost výpisků a citací, přesné znění a odkazy na stránky či internetové adresy, se současným zápisem publikace do seznamu použité literatury velmi usnadní vlastní psaní práce.

Na akademické půdě je samozřejmým požadavkem, aby základním informačním zdrojem byla odborná literatura a studiem této literatury získaná znalost zpracovávaného tématu. Student musí formou zpracování tématu, užíváním odpovídající odborné terminologie a respektováním širšího kontextu této problematiky tuto znalost prokázat. Knihy a knihovna jsou stále ještě základním východiskem pro zpracování odborné studie.

Pro práci s literaturou je důležité zvládnutí určité techniky a metodologie zpracování. Základem zpracování literatury jako základního podkladu je pořizování výpisků, excerpování vybraných publikací a článků, což je známý postup. Méně si studenti uvědomují, jak významný je způsob čtení pro zpracování odborné literatury. Doporučovány jsou dvě metody čtení, které na sebe navazují. První metodou je orientační, zběžné a rychlé čtení „kurzorické“, kterým získáme základní povšechnou informaci o publikaci, o jejím obsahu, hlavních myšlenkách. (srv. Spousta, 2001, s. 64). Tato metoda nám umožní výběr pro nás významné literatury či kapitol a částí z vybraných publikací.

Následující metodou je pak „technika vědeckého čtení“. Je to náročný způsob čtení vyžadující specifickou aktivitu, výrazné soustředění pozornosti a „*myšlenkovou spolupráci a promyšlenou metodiku při pořizování výpisků*“ (Spousta, 2001, s. 64).

Při čtení textu, který jsme vyhodnotili jako významný pro námi zpracovávané téma, se snažíme co nejlépe text pochopit a zároveň text nahlížíme i kriticky. Nezbytné je při tomto způsobu zpracovávání odborné literatury je pořizování excerpt. Může to být shrnutí základní myšlenky či významné informace pro interpretaci čteného textu či jeho části (*zkrácený záznam*), vedle toho jsou významné *autentické záznamy*, což je přesný přepis autorova textu, doslovná formulace – tuto citaci nemůžeme jazykově upravovat, lze ji zkrátit, pro náš text nepodstatné části vypustit, ale při dodržení správného postupu – text dát do uvozovek, vynechanou část vyznačit třemi tečkami. (srv. Spousta, 2003, s. 64-65). U obou typů výpisků je nezbytné okamžitě si poznamenat odkaz potřebný pro správnou citaci.

Současně k těmto excerptům doplňujeme svoje vlastní připomínky, myšlenky inspirované textem i kritické námitky. Naše poznámky je pro naše pozdější zpracovávání nutné výrazně oddělit od vypsání autorova textu či jeho zkráceného záznamu.

Excerpta je doporučeno uspořádat do kartotéky. Proto je vhodné již při zahájení práce s odbornou literaturou mít připraveny jednotné kartotéční lístky, nejvhodnější je tvrdší papír formátu A5.

Kartotéční lístky je třeba označit (nejlépe vlevo nahoře) natolik výstižně, abychom se snadno a rychle v kartotéce orientovali. Řazení je možné podle tematických okruhů, kapitol, tedy podle vzájemné obsahové souvislosti, ale je možná jiná vlastní volba. Výhodou kartotéky je, že řazení můžeme podle postupu a vývoje zpracovávání práce měnit a přehledně kartotéku doplňovat.

Možností je také jiná forma kartotéky, nikoli „papírové“, ale přímo v počítači, což má nesporné výhody v tom, že excerpta můžeme kopírovat a upravovat přímo v počítači. V současné době je využití počítače při psaní závěrečné práce naprostou samozřejmostí.

Třídění podkladových materiálů je vhodné doplnit komentářem osvětlujícím důvod a význam jejich použití či odkazu na myšlenku, teorii a jejich autora. Při vlastním psaní práce je taková poznámka mnohdy velmi významná.

Práce s literaturou užitou v závěrečné práci nemá sledovat jen zpracovávanou tematiku, ale význam má také stručné vyhodnocení, nakolik se autor tématu věnuje, v čem je jeho přínos, co uvádí nově, co je problematické atd. Tyto poznámky lze využít i v textu, ale především v úvodním přehledu o stavu bádání v oblasti, na níž je práce zaměřená.

Přes zdůraznění významu odborných publikací, je samozřejmostí využívání internetu, ať již jde o výše uvedené rešerše, ale i o přístupnost dokumentů a dalších materiálů, ale i jinak obtížně dosažitelných aktuálních odborných studií apod. Už v přípravné etapě musíme dbát o náležitosti citací užitých materiálů. Nejvhodnější je mít pro etapu zpracovávání podkladů materiály z internetu stažené do složky ve vlastním počítači s vyznačením vybrané pasáže nebo mít alespoň přehledně zpracovaný soubor internetových adres.

Vyhledávání podkladových informací je nutno podřídit záměru práce, sledovat stanovenou osnovu a eliminovat tímto rozptyl přípravných prací. Naproti tomu je však přínosné rozšířit sledované teorie a dílčí informace o nový a významný zdroj, pokud na něj při vyhledávání podkladů narazíme.

Soubor odborné literatury bude odlišný podle tématu práce, některé publikace by měly být stejné i při odlišnosti zaměření práce. Jsou to např. příručky pro psaní závěrečné práce, a publikace významné pro příp. upřesnění terminologie (např. *Pedagogický slovník*) či při kontrole různých dat a obecnějších údajů (odborné slovníky a encyklopedie). Před zahájením psaní práce bychom měli mít zajištěnou ještě další „pomocnou literaturu“ potřebnou při vlastním psaní. Jsou to např. *Pravidla českého pravopisu*, *Mluvnice česká* atd., jejich význam by neměl být podceňován, i kdybychom je potřebovali jen zřídka. Nepřesnost užití terminologie a gramatická chyba sníží prestiž i jinak velmi kvalitní práce.

2.2 Pracovní metody

Máme ujasněný „cíl práce“, ale úspěšnost jeho dosažení předpokládá zvolení vhodné „cesty“ k těmto cílům. Metoda „je způsob, jak dosáhnout nějakého teoretického i praktického cíle. ... Je to způsob, postup, jak pomocí určitých principů dosáhnout pravdivého poznání.“ (Molnár, s. 5-6) Podrobnější informace o metodách vědeckého poznávání i o metodách pedagogického výzkumu lze najít v odborné literatuře, některé specializované tituly jsou uvedeny v doporučené literatuře, ale i v dalších uváděných publikacích jsou části na pracovní a výzkumné metody zaměřené. Je to např. pojednání *Vědecké metody poznávání* (Liška, 2008, s. 71-81), *Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací*. (Vodáková, 2011, s. 24-30), *Úvod do základů vědecké práce* (Molnár, s. 5-7, 15-17) a další.

Při zpracovávání závěrečné práce si definujte a zaznamenávejte své pracovní postupy, metody zjišťování některých skutečností využité při výzkumných šetřeních či jiné empirické metody. Stejně tak si dokumentujte využití metod logických.¹⁰

Užité metody uveďte v úvodu své práce, pokud bude součástí práce výzkum či výzkumné šetření, je nezbytný popis užitých metod i v teoretické složce této části práce.

2.3 Dokumentace a analýza vlastní činnosti

Kromě zpracování teoretického kontextu pojednávaného tématu, by mohly být tématem závěrečné práce také zpracované, analyzované a komentované výsledky vlastní pedagogické činnosti autora, které se k tématu jeho práce vztahují.

Tématem závěrečné práce může být také pedagogický výzkum, nebo spíše určitá pedagogická sonda, výzkumné šetření vymeteného menšího rozsahu.

2.3.1 Pedagogická činnost autora ZP

Vzhledem k zaměření práce na oborovou didaktiku, lze prezentovat řadu možností, jakou vlastní činnost lze v závěrečné práci odborně prezentovat. Může to být analýza vyučovací hodiny, cyklu několika hodin, problém výuky některé obtížné pasáže, prezentace osvědčené metody, zajímavé motivace, analýza učebnic a zkušeností s nimi, výsledky ověřování nových metod výuky, obecnější analýza z oblasti oborové didaktiky apod. Formy realizace a celková koncepce postupu by měla být předem konzultována s oborovým didaktikem, aby se předešlo zbytečným chybám. Realizovat by se tento záměr měl už během této etapy – při zpracování podkladů, ale zpracována by měla být i jeho dokumentace a výsledky.

2.3.2 Výzkumné šetření

. Možné je také provedení výzkumu či výzkumné sondy zaměřené na problematiku oborové didaktiky. Zde je nutné pečlivě volit výzkumné metody, zpracovat projekt výzkumu, jasně formulovat, co chceme zjišťovat a jaká je naše výchozí hypotéza. Harmonogram realizace výzkumu musí počítat s časovou náročností, neboť kromě časové náročnosti přípravy i vyhodnocení výsledku, by bylo dobré s jistým časovým předstihem provést pilotní ověření výzkumného záměru. Považujeme za velmi přínosné konzultovat se zkušeným pracovníkem

¹⁰ Více o metodách najdete v citované práci Z. Molnára, s. 5-7 a s. 15-17.

z oblasti pedagogického výzkumu i drobnou výzkumnou sondu, především pak podobu dotazníku, formulaci otázek, formu řízeného rozhovoru, ale i následné možnosti hodnocení sledovaného jevu. Výzkumné šetření by také nutně spadalo do etapy zpracování podkladů, stejně jako vyhodnocení jeho výsledků. Autor může navázat příp. na výzkum, který spolupřipadal na své škole a analyzovat a zpracovat jeho výsledky

Do etapy zpracování podkladů doporučujeme zařadit i konečné zpracování výsledků výše uvedené vlastní pedagogické činnosti autora, což je např. tvorba grafů, zhotovení tabulek atd. Při vlastní psaní se lépe komentují a rozvádějí grafy a tabulky, které mají již konečnou podobu. Prezentace výsledků výzkumu či jiných šetření je pro závěrečnou práci značným zkvalitněním.

2.4 Užití bibliografické normy při zpracovávání podkladů

Při zpracovávání podkladů pro závěrečnou práci nesmíme podcenit přesnou přípravu odkazů na texty, z nichž čerpáme teorie, myšlenky, celé výroky či určitá data. Formu dokumentace čerpání z cizích zdrojů jsme pojednali v podkapitole 1.3.1, kde jsme se věnovali práci s odbornou literaturou, zpracovávání rešerší a provádění excerpací. Vzhledem k významu správného odkazování se zaměříme speciálně na téma odkazů a citací, neboť u každého citátu či na každé parafráze musíme přesně doložit zdroj, z něhož jsme čerpali. Otázka správného odkazu na použitý pramen, na autora, z jehož díla čerpáme, není jen otázkou bezchybné formy, ale jedná se o respektování etických norem. Je stále častějším jevem, že nerespektování nutnosti uvést autora, jehož text použijeme, se stává skandálním, často to plagiátora výrazně poškodí v odborném či politickém světě.

Rozlišujeme citát a citaci. „Citát (quotation) je text, který jsme doslovně převzali z nějakého dokumentu, informačního zdroje.“ (Meško a kol., 2006, s. 216). Citace (citation) je podle Meška (2006) zkrácené označení použitého pramene v souvislém textu podle způsobu doporučeného normou. Formy citace se podle užití normy liší, ale v jednom textu by měly být užívány jednotně. Doporučujeme formu výše uvedenou, tedy u citátu v závorce za citovaným textem jméno autora, rok vydání publikace, z níž citujeme, číslo stránky, kde je citovaný text uveden. Odkaz na text, z něhož čerpáme a který parafrázujeme, bude také formou autorovo jméno v závorce a rok vydání publikace. Odkaz na stránku se neuvádí v případě, že téma na něž

odkazujeme, je pojednáváno v publikaci v širokém rozsahu nebo jako základní, rozhodnout se musíme podle specifiky odkazu.

V literatuře doporučené pro psaní závěrečné práce jsou uvedeny některé základní odborné publikace zaměřené na citace a bibliografické normy. Jednou z příloh této práce je text *Doporučený způsob citací*, který bude důležitý také při sestavování seznamu použité literatury.

Otázky k promyšlení III. 2

- 1. Jakou formu dokumentace poznámek z prostudované literatury jste zvolil/a?*
- 2. Seznámil/a jste se s nějakou publikací k vědeckým pracovním metodám?*
- 3. Na jakou oblast je zaměřena druhá (praktická) část Vaší závěrečné práce - na analýzu Vaší pedagogické činnosti nebo uskutečníte výzkumné šetření?*
- 4. Dodržíte už pro shromažďování podkladů předepsanou formu citací, citátů a novou bibliografickou normu?*
- 5. Máte připravené potřebné podklady pro zahájení psaní své práce?*

3. PSANÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Vlastní psaní závěrečné práce by mělo navazovat na zpracovaný a roztříděný písemný materiál. Před zahájením psaní si na základě zatím zpracovaných podkladů rozvrhneme strukturu práce s uvedením názvů jednotlivých kapitol, v souladu s tím upřesníme osnovu práce, tedy i zaměření jednotlivých kapitol.

Vycházíme z požadavků jednak na obsah, pak na rozsah a strukturu závěrečné práce a na její formální podobu. Náš komentář bude zohledňovat stránku odbornou i formální. Formální požadavky zahrnují i typografickou úpravu.

Postup zpracování nemusí kopírovat požadovanou konečnou strukturu práce. Je individuální volbou, jakou část začnete psát jako první. Není vhodně začínat psaní *Úvodem*, i když základní zaměření úvodu sledujeme a máme i písemně formulovaný v předchozích etapách, zčásti jsme ho formulovali již při sepisování projektu, záměru práce a definování jejího cíle.

Při psaní na základě předchozí koncepční přípravy sledujeme rovnoměrnost a vyvážení jednotlivých částí, návaznost jednotlivých kapitol a zvažujeme, zda je skladba práce přehledná. Důležité je, abychom si před zahájením práce důkladně přečetli požadavky na její formální úpravu a nastavili si všechny požadované parametry v počítači.

3.1 Struktura závěrečné práce - přehled

- **Úvodní část**
 - Titulní strana vnější
 - Titulní strana vnitřní
 - Formulář “Zadání ZP”
 - Samostatný list s čestným prohlášením
 - Případné poděkování vedoucímu ZP
 - Abstrakt/Anotaci
 - Klíčová slova
 - Abstrakt (v AJ)
 - Key Words (v AJ)
 - Obsah

- **Text ZP**
 - Úvod
 - Jednotlivé kapitoly práce
 - Závěr

- **Seznamy**
 - Seznam grafů, tabulek a obrázků
 - Seznam použitých zkratk

- **Použitá literatura a další informační zdroje**

- **Přílohy**
 - Seznam příloh
 - Číslované přílohy

3.2 Komentovaná struktura závěrečné práce

Přes výše uvedené doporučení, že je možné psát části práce v libovolném pořadí, budeme nyní komentovat části závěrečné práce v požadované posloupnosti její struktury. Doporučené vzory formální úpravy jednotlivých částí jsou uvedeny v příloze této publikace. Upozorňujeme, že jak tyto formální vzory, tak i další požadavky na strukturu i formu práce se mohou měnit, proto doporučujeme sledovat během psaní práce a zvl. před jejím odevzdáním všechna fakultní opatření týkající se závěrečných prací.

3.2.1 Úvodní část

- **Titulní strana vnější** – obsahuje:
 - název vysoké školy,
 - název fakulty,
 - druh práce (*Závěrečná práce*),
 - Název ZP (v jazyce práce) – *tento údaj je možný, ale není povinný*
 - jméno a příjmení autora ZP,
 - rok zpracování.

- **Titulní strana vnitřní** – obsahuje:

1. Název vysoké školy (*Univerzita Karlova v Praze*),
2. Název fakulty (*Pedagogická fakulta*),
3. Název katedry/ústavu (*Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství*),
4. Název ZP (v jazyce práce),
5. Popř. Podnázev ZP (v jazyce práce),
6. Název ZP (v anglickém jazyce),
7. Popř. Podnázev ZP (v anglickém jazyce),
8. Typ závěrečné práce (*Závěrečná práce*),
9. Jméno Příjmení autora ZP,
10. Studijní program: (*CŽV - Studium v oblasti pedagogických věd*)
11. Studijní obor: (*Učitelství VVP 2. stupně ZŠ a SŠ*)
12. Typ studia (*Kombinované studium*),
13. Vedoucí ZP/Školitel (*Jméno Příjmení, se všemi tituly*),
14. Rok zpracování.

Vnitřní titulní strana musí obsahovat všechny výše uvedené údaje.

Na vnější titulní stránce vnější nemusí být uvedeny všechny požadované údaje, pouze údaje uvedené pod čísly 1, 2, 4, 8, 9, 14.

- **Formulář “Zadání ZP”**

Tento formulář se vkládá hned za vnitřní titulní stranu, náležitě vyplněný, s datem zadání a podepsaný vedoucím ZP.

Tento formulář sepsaný při zadávání ZP by měl být původní, proto připomínáme význam péče, která by mu měla být věnována už při jeho vyplňování při zadávání ZP (výběr názvu ZP, formulace cíle a pracovních hypotéz a výběr základní literatury).

- **Samostatný list s čestným prohlášením**

Vzor:

„Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma < *název ZP* > vypracoval/a pod vedením vedoucího závěrečné práce < *jméno vedoucího ZP* > samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.“ Dále prohlašuji, že tato závěrečná práce nebyla využita k zakončení jiného studia..

Datum

.....
podpis

Toto prohlášení **vlastnoručně** podepište (perem či propisovací tužkou modré barvy). Věnujte pozornost přesnému uvedení názvu ZP a jménu vedoucího ZP, se správným uvedením všech jeho titulů.

- **Případné poděkování vedoucímu ZP**

Na tomto místě může být případně uvedeno poděkování vedoucímu práce, konzultantovi, popř. dalším osobám – např.:

Rád(a) bych touto cestou vyjádřil(a) poděkování <*jméno vedoucího bakalářské práce*> za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěl(a) poděkovat <*jméno konzultanta*> za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

- **Abstrakt:**

Abstrakt je stručná a výstižná charakteristika předmětu, cíle, metod, výsledků a závěrů ZP v rozsahu 100 až 200 slov, tj. cca 10 – 15 řádků.

Abstrakt je na samostatné stránce, která je uvedena následující informací:

NÁZEV: Název závěrečné práce v jazyce práce

AUTOR: Jméno Příjmení

KATEDRA (ÚSTAV): Název katedry nebo ústavu

VEDOUcí PRÁCE: Jméno Příjmení se všemi tituly

- **Klíčová slova:**

10 až 15 pro téma a text ZP nejvýznamnějších slov, jsou významná pro tematické bibliografické zařazení

- **Abstract:**

Abstract je přesný překlad Abstraktu/Anotace do angličtiny, je na samostatné stránce, která je uvedena následující informací v angličtině:

TITLE: Title of work's thesis in English language

AUTHOR: Jméno Příjmení

DEPARTMENT: Department in English language

SUPERVISOR: Jméno Příjmení se všemi tituly

- **Key words:**

Přesný překlad Klíčových slov do angličtiny

- **Obsah**

Je posledním z úvodní části ZP. Uvádí názvy jednotlivých částí ZP (úvod, číslované kapitoly i podkapitoly a závěr) a k nim příslušné stránky. Součástí obsahu jsou i další části ZP, jako seznam použité literatury a dalších pramenů, seznam číslovaných příloh a další v práci použité seznamy.

3.2.2 Hlavní text ZP

- **Úvod**

Úvod není číslován. Je to souvislé pojednání o tom, co je předmětem ZP, na jakou problematiku je práce zaměřena. Je zde výstižně formulován cíl práce a uveden důvod, proč bylo téma práce zvoleno. Bude zde uvedena pracovní hypotéza,

- stav poznatků o řešené problematice, přehled a zhodnocení prostudované literatury,

- objasnění užívaných pojmů, teoretická východiska,
- popis metodiky práce

- **Text vlastní práce**

Toto je nejrozsáhlejší část závěrečné práce, která prezentuje obsah práce, teorie a myšlenky, k nimž jste došli a které obhajujete. Uvádíte zde postupy své práce a závěry, k nimž jste dospěli a výsledky zpracování tématu. Tuto část členíte do kapitol, v nichž zpracováváte jednotlivá podtémata. Kapitoly by měly mít vyrovnaný rozsah a vzájemně na sebe obsahově navazovat. V této části můžete uvádět grafy a tabulky či obrázky - ovšem vždy jen ty, které přímo v textu komentujete či analyzujete nebo jsou důležitou dokumentací. Uvedené grafy, tabulky i obrázky musejí být vždy očíslované a musíte uvést odkaz na zdroj. Nedoporučujeme tuto dokumentaci stahovat z internetu, pokud nemáte zjištěno, zda se na ni nevztahuje copyright, jinak byste si mohli způsobit značné problémy.

- **Závěr**

Formulacím a obsahu *Závěru* věnujte velkou pozornost. Shrnete zde výsledky práce a zhodnocení toho, čeho jste dosáhli a jaké metody jste použili. Uvedete, nakolik se potvrdily Vaše pracovní hypotézy, příp. čím byly vyvráceny. *Závěru* Vaší práce věnují pozornost Vaši oponenti i členové zkušební komise, této skutečnosti si buďte vědomi, formulujte své závěry jasně a srozumitelně, aniž byste porušili úroveň svého odborného vyjadřování.

3.2.3 Seznamy

Podle toho, co se v textu Vaší práce vyskytuje, měl by být zpracován seznam:

- Seznam obrázků, tabulek a grafů.

Podle počtu těchto zobrazení můžete udělat jeden seznam nebo je rozdělit do více seznamů. V seznamu uveďte číslo zobrazení a stránku, kde se v textu nachází.

- Seznam použitých zkratk

Projděte pozorně text, případně si užití zkratky poznamenávejte hned při psaní.

Zkratky neznámé nebo málo známé doporučujeme přesto rozepisovat přímo

v textu – při prvním užití. Pokud neužíváte neznámé zkratky, není tento seznam nutný.

3.2.4 Použitá literatura a další informační zdroje

Tento seznam je povinný a musí být zpracovaný podle závazné normy. Příklady citací jsou uvedeny přímo v textu (část 3.4 *Formální požadavky*) a další citační pravidla jsou uvedena v *Příloze č. 3 Doporučený způsob citací*.

3.2.5 Přílohy

Přílohy zařazujeme na konec závěrečné práce, za seznam *Použité literatury*. Přílohy nejsou povinné, ale je vhodné práci přílohami doplnit. Do požadovaného rozsahu závěrečné práce se nezapočítávají. Každá příloha musí mít své číslo (jedno, i když má větší rozsah). Před přílohy je třeba zařadit na samostatné stránce „*Seznam příloh*“, kde bude uvedeno číslo přílohy, její název a stránka. Stránkování příloh začínáme číslem „1“ (možné je i římské číslování).

3.3 Kontrola hotové práce

Po sepsání práce je nezbytné pročíst práci (nejlépe s nějakým kratším odstupem) a zkontrolovat ji z několika hledisek. Jednak je to její logické členění a návaznost, především však jasnost, přesnost a srozumitelnost našich formulací, dále musíme zkontrolovat práci také po stránce gramatické a stylistické.

O zkontrolování dopsané práce bychom měli požádat i někoho jiného, člověk často své chyby či nejasné vyjádření sám nevnímá. Péči je třeba věnovat grafické úpravě celého textu, i po této stránce vypovídá práce o svém autorovi.

Provedení korektury závěrečné práce je nejvhodnější svěřit odborníkovi, např. kolegyni češtinářce.

Hotovou práci je pro úspěšné dokončení a případná poslední doporučení poměrně dát před odevzdáním ještě s určitým časovým předstihem k nahlédnutí a k poslední konzultaci vedoucímu práce.

Otázky k promyšlení III. 3

1. *Odpovídá členění Vaší práce zadaným obsahovým i formálním požadavkům?*
2. *Věnoval jste odpovídající péči psaní Závěru?*
3. *Kontroloval jste (a nechal si zkontrolovat) všechny náležitosti závěrečné práce?*
4. *Konzultoval jste před odevzdáním závěrečné práce její konečnou verzi s vedoucím své práce?*

IV. OBHAJOBA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

1. Odevzdání závěrečné práce

Napsáním práce celý proces jejího „zvládnutí“ nekončí. Pro zdárné zakončení je nutné dodržet termín a splnit administrativní požadavky na odevzdání závěrečné práce, což je první krok k její obhajobě. Požadované náležitosti jsou uvedeny výše. Je důležité sledovat všechna aktuální opatření fakulty a vypsané termíny.

2. Oponentní posudky

Obhajobě závěrečné práce předchází sepsání oponentních posudků. Posuzovatelé jsou dva – vedoucí práce a nezávislý oponent. Pokud jste dostatečně spolupracovali s vedoucím práce a zohledňovali jeho připomínky, neměly by být jeho námítky zásadnějšího charakteru. Druhý oponentní posudek budete muset pečlivě pročíst a ještě pečlivěji si připravit argumentaci k případným výtkám. Oponentní posudky obdržíte minimálně týden před datem obhajoby. Příklad zaměření oponentních posudků je uveden v Příloze č. 6 – *Formuláře posudků* vedoucího a oponenta závěrečné práce. Máte tedy poměrně dostat času na přípravu obhajoby. Pokud by byl jeden nebo oba posudky na vaši závěrečnou práci negativní, máte právo podle zkušebního řádu svoji práci přesto obhajovat. Domníváme se, že by v tomto případě bylo pro vás vhodnější práci přepracovat podle výtek oponentů a odevzdat ji znovu v dalším termínu.

3. Příprava obhajoby

Už při psaní „Závěru“, jak jsme již uvedli, je dobré shrnout jasně a přehledně výsledky práce, zdůraznit v čem a jak byl splněn cíl práce, nakolik se potvrdily naše pracovní hypotézy a jak nebo naopak čím byly tyto hypotézy vyvráceny a co z toho pro nás vyplynulo.

Současně si při kontrole již odevzdané práce připravte možná vysvětlení a obhajobu těch míst, která sami považujete za slabší a napadnutelná. Třeba Vám je oponenti nevytknou, ale pro případ, že ano, máte odpovědi promyšlené.

„Obhajoba je proces odborné akceptace vaší práce“. (Francírek, 2013, s. 40). Příprava na obhajobu by neměla být ani v nejmenším podceněna, jedná se o završení několikaměsíční obtížné práce, ve vlastním zájmu byste měli výsledky tohoto úsilí prezentovat co nejlépe.

4. Oponentní řízení

Obhajoba se koná před zkušební komisí a má několik částí. První je vaše představení závěrečné práce (téma, cíl, obsah, zpracování, výsledky ...), jedná se o základní seznámení zkušební komise s vaší prací. Toto vaše úvodní vystoupení může být jen ústní, ale výhodnější bývá jako základ power-pointová prezentace. Stále si však buďte vědomi toho, že obhajoba má ukázat, že jste schopni výsledky své práce sdělit a vysvětlit v mluvené formě. Celá vaše prezentace musí být poměrně krátká, čemuž je třeba přizpůsobit i power-pointové zpracování.

Potom následuje veřejné přečtení obou posudků a vaše obhajoba a polemika s výtkami vůči vaší práci. Někdy nejsou výtky zásadní, spíše oponenti požadují vysvětlení některých nejasností či zodpovězení několika otázek. Jak obstojíte v závěrečné diskusi se zkušební komisí, se také projeví v konečném hodnocení obhajoby. Diskusi při obhajobě, stejně jako celé vaše vystupování a vaši argumentaci je třeba vést jako odbornou disputaci, respektující odbornou terminologii i odpovídající argumentaci.

Otázky k promyšlení IV

- 1. Promyslel/a jste si a písemně naformuloval/a vlastní hodnocení své práce – výsledky, ale i vysvětlení slabších stránek?*
- 2. Připravil/a jste si skutečně základní a výstižné body pro svoji prezentaci?*
- 3. Četl/a jste pozorně posudky oponentní posudky?*
- 4. Promyslel/a jste dostatečně svoji argumentaci pro oponentní řízení?*

V. DOPORUČENÁ LITERATURA

BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. Brno, 2011 [cit. 2012-05-14]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>

BRATKOVÁ, Eva. Bibliografické reference: Výukové stránky Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK. Created: 1996-11-06. Last updated: 2012-05-09. © Eva Bratková, 1996-2013 [2012-05-14]. Dostupné z: <http://www1.cuni.cz/~brt/bibref/bibref.html>.

Citace: Interaktivní přednáška [online]. Masarykova univerzita v Brně, ©2006 [cit. 2013-12-27] ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.

Citace.Com: návod na využívání generátoru citací [online]. Verze 1.0. Brno: Citace.com, 18.6.2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné Citace.com.

ČSN ISO 690:2010. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.

EGER, Ludvík. *Metodika k vypracování bakalářské / diplomové práce*. [online] Cheb: Fakulta ekonomická, 2011. FEK ZČU v Plzni [cit. 2014-1-6]. Dostupné z: http://fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&idname=IDInternet&id=1363

Etický kodex pro akademické pracovníky ZČU [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, © 1991 - 2013 UWB Plzeň [cit. 2014-1-6]. Dostupné z: <http://www.zcu.cz/about/vyznamne-dokumenty/kodex.pdf>

FRANČÍREK, František. *Absolventská práce: co, jak a proč připravit, zpracovat, napsat a zhodnotit (obhájit)*. 2. vyd. Praha: Ingenio et Arti, 2013, 62, 51 s. ISBN 978-80-905287-3-4.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GERŠLOVÁ, Jana. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. Praha: Professional Publishing, 2009, 152 s. ISBN 978-80-7431-002-7.

GŘEŠÁKOVÁ, Vanda. *Výzkum využitelnosti citačních stylů na filozofických fakultách Univerzity Karlovy, Západočeské univerzity, Univerzity Palackého a Ostravské univerzity*. Brno, 2013, 106 s., 10 s. příloh. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Martin Krčál, DiS. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/342602/ff_m/

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 117 s. ISBN 80-244-1237-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

- JANÍK, Tomáš, Kateřina VLČKOVÁ a Petr KNECHT. Editorial: ... k metodologickému standardu v pedagogice. *Pedagogická orientace*. 2013, roč. 23, č. 4, s. 425-426. ISSN 1211-4669.
- KNECHT, Petr a Dominik DVOŘÁK. Etika vědecké práce a publikování pro mírně pokročilé. *Pedagogická orientace*. 2013, roč. 23, č. 4, s. 554-578. ISSN 1211-4669.
- KOHNOVÁ, Jana. *Metodické pokyny pro vypracování závěrečné písemné práce* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství, 2012. Dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/UPRPS-114.html>
- KRATOCHVÍL, Jiří, Petr SEJK, Věra ELIÁŠOVÁ a Marek STEHLÍK. *Metodika tvorby bibliografických citací* [online]. 2. rev. vyd. Brno: Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity a Ústřední knihovna Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity ve spolupráci se Servisním střediskem Masarykovy univerzity, 2011 [cit. 2014-1-2]. ISSN 1802-128X. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps11/metodika/web/ebook_citace_2011.html
Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/estud/ff/js06/kpi11/modul-02.html>
- LIŠKA, Václav. *Zpracování a obhajoba bakalářské a diplomové práce*. Praha: Professional publishing, 2008, 93 s. ISBN 978-80-86946-64-1.
- MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. České, upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, 481 s. ISBN 80-8063-219-7.
- MICHALÍK, Petr, Zdeněk ROUB a Václav VRBÍK. *Zpracování diplomové a bakalářské práce na počítači*. 3. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2009, 67 s. ISBN 978-80-7043-828-2.
- MOLNÁR, Zdeněk. *Úvod do základů vědecké práce: Syllabus pro potřeby semináře doktorandů* [online] Praha: ČVUT v Praze, Fakulta stavební ©2007 [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://people.fsv.cvut.cz/~dlaskpet/Help/ZakladyVedeckePrace.doc>.
- NĚMEC, J. Standardy závěrečných prací pedagogických oborů. *Pedagogická orientace*, 2013, roč. 23 č. 4, s. 535-553. ISSN 1211-4669.
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998, 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 2005. 2. vyd. ISBN 80-200-1327-X.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. S dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1080-7.
- Opatření děkana č. 17/2010: Pravidla pro evidenci, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací* [online]. Praha: Pedagogická fakulta UK, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/opatreni_dekana/opad172010.pdf
- SPOUSTA, V. et. al. *Vádemekum autora odborné a vědecké práce (se zaměřením na práce pedagogické)*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-210-2387-2.
- Úplné znění Řádu celoživotního vzdělávání Univerzity Karlovy v Praze ze dne 4. prosince 2012* [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uziczvuk.pdf>

Úplné znění Statutu Univerzity Karlovy v Praze ze dne 21. října 2013 [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uzxstatutuk.pdf>

Úplné znění Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy v Praze ze dne 11. června 2013 [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uzviiszruk.pdf>

Univerzita Karlova v Praze: Studijní a zkušební řád Pedagogické fakulty [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://cuni.cz/UK-4422-version1-PedFK001.pdf>

VODÁKOVÁ, Jitka, ČERNOCHOVÁ, Miroslava a Vladimír Rambousek. [online] *Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra informačních technologií a technické výchovy, 2011. [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: http://it.pedf.cuni.cz/download/Bakalarky_2012.pdf

Otázky k promyšlení V

1. *Uvedl/a jste všechny použité zdroje informací a myšlenek užitých ve své práci?*
2. *Je každý uvedený titul ve Vašem seznamu literatury zapsán v souladu s citační normou?*

VI. PŘÍLOHY ke studijnímu textu *Metodika psaní závěrečné práce*

Seznam příloh

1. Pravidla pro organizaci studia – část týkající se závěrečných prací
2. Zadání závěrečné práce – příklad formuláře
3. Doporučený způsob citací
4. Metodické pokyny pro vypracování závěrečné práce – příklad 1
5. Metodické pokyny pro vypracování závěrečné práce – příklad 2
6. Příklad posudků vedoucího a oponenta závěrečné práce

PRAVIDLA PRO ORGANIZACI STUDIA

ČÁST TÝKAJÍCÍ SE ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
PRAVIDLA PRO ORGANIZACI STUDIA**

ČÁST TÝKAJÍCÍ SE OBDOBŇE TAKÉ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Čl. 19

Bakalářské a diplomové práce

(k čl. 7 Studijního a zkušebního řádu univerzity)

1. Témata bakalářských a diplomových prací (dále jen „práce“) vypisuje vedoucí katedry (resp. ředitel příslušného ústavu) na základě návrhů pedagogických a vědeckých pracovníků katedry (resp. příslušného ústavu) nebo návrhů studentů ve lhůtě určené harmonogramem akademického roku. Téma práce musí svým zaměřením odpovídat studovanému oboru.
2. Vedoucí katedry určuje vedoucího práce (popř. konzultanta) a oponenta a dále po dohodě s vedoucím práce stanoví zadání práce a kritéria jejího hodnocení.
3. K vypsanému tématu se student přihlašuje prostřednictvím SIS. Zadání práce musí obsahovat předpokládaný název práce v českém a anglickém jazyce, stručnou charakteristiku tématu, metody práce, předpokládanou strukturu a základní literaturu. Listinná podoba zadání se vyhotovuje prostřednictvím SIS ve dvou exemplářích podepsaných vedoucím katedry (resp. ředitelem příslušného ústavu) a studentem. Jedno vyhotovení přebírá student, druhé je uloženo na příslušné katedře.
4. Lhůta pro zadání, resp. odevzdání práce je stanovena harmonogramem akademického roku. Téma zadané práce může být ve výjimečných případech změněno na základě písemné žádosti studenta. V této věci rozhodne děkan po vyjádření vedoucího příslušné katedry (resp. ředitele příslušného ústavu).
5. Práci musí student předložit ve dvou tištěných exemplářích v pevné vazbě a elektronickou verzi vložit do SIS v termínu stanoveném harmonogramem akademického roku. Práce musí vyhovovat kritériím stanoveným fakultou a splňovat náležitosti odborného textu.
6. Práce musí obsahovat:
 - a) název práce v českém jazyce a anglickém jazyce, případně též v jazyce, ve kterém je práce napsána,
 - b) klíčová slova v českém jazyce a anglickém jazyce,
 - c) anotaci v českém a anglickém jazyce,
 - d) vyjma práce bakalářské abstrakt práce v rozsahu 100 až 200 slov v českém jazyce a anglickém jazyce, abstrakty musí být vloženy do SIS spolu s elektronickou verzí práce,
 - e) podepsané prohlášení o skutečnosti, že student vypracoval práci samotně, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu,
 - f) prohlášení, zda student souhlasí či nesouhlasí s trvalým uložením práce v databázi Theses,
 - g) obsah práce,

- h) vlastní odborný text,
- i) seznam použité literatury, pramenů a informačních zdrojů,
- j) seznam příloh, pokud je práce obsahuje,
- k) prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby práce před její obhajobou,
- l) evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce. 7. Student odpovídá za správnost a úplnost odevzdané elektronické podoby práce a jejích příloh a za soulad této podoby s její listinnou podobou.

8. Rozsah práce musí být nejméně:

- a) bakalářská práce – 40 normostran vlastního textu (72 tisíc znaků včetně mezer) bez anotací a příloh,
- b) diplomová práce – 60 normostran vlastního textu (108 tisíc znaků včetně mezer) bez anotací a příloh.

V odůvodněných případech může děkan na základě písemné žádosti studenta doporučené vedoucím katedry (resp. ředitelem ústavu) minimální rozsah textové části snížit.

9. Termín pro odevzdání závěrečné práce v listinné i elektronické podobě je shodný, práce je považována za odevzdanou, pokud student v termínu odevzdal obě podoby práce.

10. Zveřejňování prací dle čl. 18a Studijního a zkušebního řádu univerzity zajišťují jednotlivé katedry a ústavy podle opatření děkana o zveřejňování prací v SIS.

11. Posuzovateli práce jsou její vedoucí a oponent. Součástí posudku je vyjádření, zda je práce doporučena k obhajobě. Posudky v listinné podobě jsou doplněny návrhem klasifikace a opatřeny podpisem posuzovatele a jsou součástí protokolu o konání státní závěrečné zkoušky. Vedoucí katedry (resp. vedoucí ústavu), na níž byla práce zadána a vedena, odpovídá za to, že elektronická podoba posudků je vložena v SIS nejpozději pět pracovních dní před termínem obhajoby. V elektronické podobě posudků se návrh klasifikace neuvádí.

12. Obhajoba práce je veřejná a probíhá před zkušební komisí, která přihlíží k posudku vedoucího práce a oponenta. Při obhajobě student přednese stručné teze své práce a dále reaguje na dotazy, připomínky a námítky vedoucího a oponenta, případně dalších členů komise. Student má právo na obhajobu práce, i když nebyla jedním nebo oběma posuzovateli k obhajobě doporučena.

13. Jestliže student práci neobhájí, má právo ji přepracovat a předložit v některém z následujících termínů, nebo požádat vedoucího příslušné katedry o zadání nového tématu práce. Pokud vedoucí katedry jeho žádosti vyhoví, postupuje podle odst. 3 tohoto článku.

14. Přepracováním bakalářské nebo diplomové práce nebo zadáním jejího nového tématu není dotčeno ustanovení čl. 7 odst. 10 Studijního a zkušebního řádu univerzity.

Plné znění viz:

http://www.pedf.cuni.cz/files/file/studijni/Pravidla_pro_organizaci_studia2012.pdf

ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

příklad

ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Katedra/Ústav: **Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství**

Akademický rok: 2013/2014

pro dat.nar.
(titul, jméno, příjmení, rodné příjmení student-a/ky)

.....
(adresa bydliště)

Studijní program: CŽV – Studium v oblasti pedagogických věd

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro 2. st. ZŠ a SŠ

Vedoucí katedry Vám ve smyslu platné legislativy o závěrečných zkouškách,
určuje tuto závěrečnou práci:

Název práce:

.....

Název práce v angličtině: (bude upřesněno, zda je tento údaj povinný)

.....

Klíčová slova:

.....

Key Words: (bude upřesněno, zda je tento údaj povinný)

.....

.....

Zásady pro vypracování:

Závěrečná práce musí být zaměřena v souladu s programem studia na oborovou didaktiku příslušného zaměření, které je podmíněno vystudovaným oborem, který je příbuzný vyučovanému předmětu.

Závěrečnou práci je třeba napsat na úrovni odborné studie, kterou student prokáže schopnost zpracovat odborné téma na odpovídající úrovni po stránce obsahové i metodologické. V práci má student prokázat schopnost řešit samostatně odborné problémy, pracovat s odbornými informacemi, má prokázat schopnost aplikace svých teoretických poznatků, schopnost analýzy a komparace.

Práce má mít jasně vymezený cíl, popis řešení problému má být přehledný a systematický. Užité pojmy je třeba definovat nejen autorem, ale také uvedením definic z odborné literatury.

Autor musí respektovat povinnost odkazů na zdroje uváděných myšlenek, teorií a formulací, dbát na strukturu závěrečné práce, postupovat podle „Metodických pokynů“, které uvádějí všechny potřebné informace pro správnou formální podobu závěrečné práce.

Pokud nebude práce splňovat formální požadavky v těchto pokynech uvedené a nebude respektovat pravopisnou normu, resp. budou-li v práci pravopisné chyby, bude vrácena k přepracování.

Rozsah práce:

*Závěrečná práce by měla mít minimální rozsah **40 stran** vlastního textu (bez příloh).*

Rozsah příloh: *Přílohy se nezapočítávají do rozsahu práce, nejsou povinné, ale je vhodné práci přílohami doplnit. Přílohy mají upřesnit a konkretizovat pojednávané téma, ale musejí mít s pojednávaným tématem jasnou souvislost. Je vhodné dát do příloh tabulky, grafy, ilustrace apod., které nejsou v textu přímo komentované, ale souvisejí s textem či doplňují tabulky či grafy v textu uvedené. Jako přílohu dejte zvl. takové dokumenty, které by působily neúměrně rozsáhle vzhledem k textu, který se jich týká. Na závěr práce je třeba uvést „Seznam příloh“ a „Přílohy“ uvést v „Obsahu“.*

KONKRETIZACE ZADANÉHO TÉMATU

CÍL PRÁCE: *(proč chcete psát toto téma, sledovat, co chcete sdělit a proč)*

.....
.....
.....

PŘEDMĚT PRÁCE: *(uved'te konkrétní obsah ZP - skutečnosti a jevy, na které se v práci zaměříte)*

.....
.....
.....

OSNOVA K VYPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE: *(uved'te základní strukturu ZP)*

.....
.....
.....
.....

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY:

Uved'te základní literaturu a prameny, která je pro zvolené téma klíčová, z níž budete čerpat a citovat, jsou to např.: monografie, odborné studie (v odborném časopise, sborníku) a další literatura, právní předpisy, citace z internetu, rukopisy odborných prací a pod.

Uved'te literaturu podle bibliografické normy v abecedním pořádku.

V průběhu zpracovávání závěrečné práce bude tento seznam průběžně doplňován a upřesňován.

.....
.....
.....
.....
.....

Odborný konzultant *(doporučený, nikoli povinný údaj):*

jméno:

kontakt:

Vedoucí závěrečné práce:

kontaktní adresa:

e-mailová adresa:

telefon:

Datum zadání závěrečné práce:

Termín odevzdání závěrečné práce:

podle harmonogramu akademického roku *předpokládaný termín:*

V Praze dne

.....
vedoucí práce

.....
ředitelka UPRPŠ

Převzal:

datum a podpis studenta

DOPORUČENÝ ZPŮSOB CITACÍ

DOPORUČENÝ ZPŮSOB CITACÍ

Zde jsou uvedeny doporučené způsoby citací použité literatury. Lomítkem (/) jsou uvedeny varianty psaní uvedených údajů. Zeleně jsou uvedeny nepovinné údaje. Nejdůležitějším pravidlem je citovat v celém seznamu literatury **jednotně** – jak po formální stránce, tak i co do uváděných údajů (např. uvádět rozsah stránek všude, nebo nikde, všude vypisovat celé jméno autora, nebo všude jen iniciála). ISBN prosím uvádět u publikací, kterým bylo přiděleno.

Monografie:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název*. **Vydání**. Místo vydání : nakladatel, rok vydání. **Počet stránek**. ISBN.

BRABCOVÁ, Radoslava/R. *Novinky z pravopisu a tvarosloví*. **2. vyd., dopl.** Dobřichovice : Kava-Pech, 2000. **88 s.** ISBN 80-85853-45-0.

ČERNÁ, Anna/A. et al. / aj. / a kol. *Na co se nás často ptáte*. **1. vyd.** Praha : Scientia, 2002. **168 s.** ISBN 80-7183-260-X.

KLENKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. et al. *Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení*. Brno : Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210- 5731-9.

RADA EVROPY. *Evropská sociální charta*. Ostrava : Aries, 1993.

Příspěvky v periodiku:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název článku*. *Název periodika*, ročník/číslo, rok, stránky.

SVOBODOVÁ, Kamila/K. Genderové aspekty stárnutí: rodina a péče o seniory. *Demografie*, 48/4, 2006, s. 256–261.

Příspěvek ve sborníku:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název příspěvku*. In: *Název sborníku*. Místo vydání : nakladatel, rok vydání, stránky. ISBN.

DOSTÁLOVÁ, Ludmila. Logika není matematika. In: *Univerzita: tradiční a netradiční ve výuce: 20.–21. leden 2005*. Plzeň : Čeněk, 2005, s. 162-170. ISBN 80-86898-60-1.

Sborník:

PŘÍJMENÍ, Jméno editora. *Název*. Místo vydání : nakladatel, rok vydání. ISBN.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, KULHAVÝ, Viktor, PROCHÁZKA, Jakub, ed. *Konference psychologie práce a organizace 2011: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5490-5.

Elektronické zdroje:

Článek v elektronickém časopisu:

KNOPOVÁ, Martina. Bezpečnost dat v informačních systémech. *Ikaros* [online]. 2011, 15/6 [cit. 14.06.2011]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/6946>.

Internetová stránka:

Výzkum a vývoj v České republice [online]. [cit. 27.7.2011]. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz>.

Vedlejší internetová stránka:

Hodnocení výzkumu a vývoje. *Výzkum a vývoj v České republice* [online]. [Cit. 10.8.2011]. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=611>.

Příspěvek na internetové stránce:

TICHÁ, Jana, TICHÝ, Miloš. Jméno Zdeňka Milera nese jedna z planetek obíhajících kolem Slunce. In: *Věda.cz* [online]. [cit. 27.7.2011]. Dostupné z: <http://www.veda.cz/article.do?articleId=68377>.

Legislativní dokumenty:

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

METODICKÉ POKYNY PRO VYPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Příklad č. 1

METODICKÝ POKYN PRO ZADÁVÁNÍ A HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ NA PEDF UK

Aktualizováno dne 10.10.2009
Pokyny pro studenty

Metodický pokyn obsahuje stěžejní požadavky kladené na bakalářskou práci předkládanou na Pedf. Vzhledem k rozmanitosti studijních oborů studovaných na PedF se jedná spíše o obecná východiska a doporučení, přičemž se předpokládá, že katedry uplatní při zadávání, vedení a hodnocení bakalářských prací svoje vlastní dílčí kritéria tak, aby bakalářská práce odpovídala povaze zpracovávané problematiky a specifikům dané vědní oblasti.

1 Charakteristika bakalářské práce

V bakalářské práci student prokazuje osvojení si znalostí předepsaných příslušným bakalářským studijním programem a schopnost jejich aplikace při řešení konkrétního zadaného problému. Bakalářská práce může být zaměřena:

- rešeršně
- empiricko výzkumně
- didakticky
- kombinací výše uvedeného

2 Zásady pro zpracování bakalářské práce

2.1 Obsahové

- práce má jasně formulovaný cíl, způsob jeho dosažení a přínos pro příslušný obor
- pro návrhy řešení daného problému jsou definovány výchozí předpoklady včetně odpovídající argumentace
- je korektně nakládáno s pojmy/termíny. Každý důležitý termín (zkratka) je v místě svého prvního užití v práci definován jednak z pohledu autora práce, jednak ve vztahu k jině uvedeným definicím.
- jsou uváděny odkazy na zdroje myšlenek (literaturu). Doslovné citace z jiných textů jsou uváděny v uvozovkách (a s identifikací zdroje, nejlépe i s číslem strany). V práci je jasný původ myšlenek

2.2 Požadovaná struktura práce

- Titulní list (podle vzoru)
- Prohlášení (podle vzoru)
- Abstrakt česky
- Abstrakt anglicky
- Obsah (s odkazy na čísla stránek)
- Vlastní text bakalářské práce:
 - Úvod (nečíslovaná kapitola)
 - Jednotlivé kapitoly podle obsahu práce
 - Závěr (nečíslovaná kapitola)

- Seznam použité literatury
- Seznam použitých zkratk, případně dalších frekventovaně užívaných termínů, a jejich definic
- Případné přílohy

2.3 Požadavky na jednotlivé části práce

2.3.1 Abstrakt

- Smyslem abstraktu bakalářské práce je v rozsahu přibližně 0,5 strany shrnout: cíl práce
- způsob dosažení cíle
- přínos práce (vlastní příspěvek k řešenému tématu)
- strukturu práce

2.3.2 Úvod a další části

V úvodu práce a dalších částech jsou formulovány zejména:

- téma práce a důvod jeho výběru
- cíl práce
- analýza současného stavu poznání v dané oblasti
- způsob / metoda dosažení cíle
- předpoklady a omezení práce

2.3.3 Závěr

V závěru práce jsou formulovány zejména:

- výsledky, ke kterým autor dospěl
- co je přínosem autora k řešené problematice (co je v práci původního)
- zhodnocení využitelnosti dosažených výsledků
- náměty pro případné návazné práce v dané oblasti

2.3.4 Seznam použité literatury

Seznam použité literatury je v souladu se zásadami stanovenými ČSN ISO 690.

2.4 Požadavky na celkovou formální úpravu práce

Práce je vázána v pevné vazbě. Rozsah bakalářské práce činí zpravidla od 30 do 50 stran textu bez příloh při velikosti písma 12 – 14 bodů (pro Times New Roman), řádkování 1,5 a šíří okrajů 30 – 35 mm. Pokud je součástí závěrečné práce umělecký výkon, může být minimální rozsah práce přiměřeně redukován. Uspořádání práce je upraveno normou ČSN 01 6910 Úprava písemností psaných strojem nebo zpracovaných textovými editory, ČSN ISO 2145 Dokumentace – Číslování oddílů a pododdílů psaných dokumentů apod.

Kapitoly mohou být členěny do více úrovní, nadpisy jsou číslovány. Text respektuje pravidla českého pravopisu a gramatiky

Text metodického pokynu katedry matematiky a didaktiky matematiky PedF UK.

Dostupný z:

<http://kmdm.pedf.cuni.cz/Default.aspx?PorZobr=2&PolozkaID=69&ClanekID=214>.

METODICKÉ POKYNY PRO VYPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Příklad č. 2

METODICKÉ POKYNY

PRO VYPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

1. TÉMATA ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ, TERMÍNY ZADÁNÍ a ODEVZDÁNÍ

- **Témata závěrečných prací (ZP)** vypisuje ředitelka ústavu na základě návrhu pedagogických pracovníků. Student může navrhnout vlastní téma, ale před předložením návrhu ředitelce je nezbytné projednání tématu s vedoucím ZP a jeho souhlas.
- Sledujte také témata na katedrách, které zajišťují výuku oborové didaktiky.
- Student vyplní Formulář pro zadání závěrečné práce, který odevzdá v termínu stanoveném harmonogramem nebo přes fakultní podatelnu na adresu studijního oddělení fakulty.
- **Témata závěrečných prací musí být z oborové didaktiky určené při přijímání do studovaného programu.**

Závěrečnou práci je nutné odevzdat v termínu daném harmonogramem. Práce se odevzdává ve dvou výtiscích¹¹ a jednou na CD nebo DVD, součástí odevzdání ZP je její vložení do SIS¹².

Dva exempláře (a CD/DVD) odevzdáte prostřednictvím podatelny (osobně nebo zašlete doporučeně poštou) pro ÚPRPŠ na adresu: Pedagogická fakulta UK, Podatelna, ÚPRPŠ, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1. Na obálku napište „Závěrečná práce“.

Povinností studenta je, aby ZP včetně příloh vložil do SISu¹³. Práce je považována za odevzdanou, pokud student v termínu odevzdal práci v požadovaných formách.

2. POŽADAVKY NA ODBORNOU ÚROVEŇ ZP

Závěrečná práce je odbornou studií, kterou má student prokázat schopnost zpracovat odborné téma na odpovídající úrovni po stránce obsahové i metodologické, prokázat schopnost řešit samostatně odborné problémy, pracovat s odbornými informacemi, má prokázat schopnost aplikace svých teoretických poznatků, schopnost analýzy a komparace.

¹¹ Dva exempláře ZP jsou určeny výhradně vysoké škole, pokud požádá o jeden exemplář vedoucí práce, musí student ZP pro něho zhotovit nad tento počet.

¹² Pokud bude vyžadováno vložení elektronické verze ZP do SIS (prozatím tomu tak nebylo), pak by následoval podobný postup jako u BP nebo DP (instrukce mohou být pozměněny): Student vkládá prostřednictvím webového rozhraní SIS na adrese <https://is.cuni.cz/studium> v modulu „Témata prací (Výběr práce)“, a to výhradně v PDF verze 1.3 či vyšší, společně s přílohami. Podrobné informace o vkládání kvalifikačních prací do SIS na: http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/opatreni_dekana/opad172010.pdf, podrobnosti o ukládání BP do informačního systému jsou upraveny metodickým materiálem, který najdete na: <http://is.cuni.cz/IS-143.html>.

¹³ Viz poznámka č. 2.

3. POŽADAVKY NA OBSAH ZP

ZP má mít jasně vymezený cíl, popis řešení problému má být přehledný a systematický. Užité pojmy je třeba definovat nejen autorem, ale také s uvedením definic z odborné literatury. Autor musí respektovat povinnost odkazů na zdroje uváděných myšlenek, teorií a formulací.

4. POŽADAVKY NA ROZSAH a STRUKTURU ZP

Rozsah závěrečné práce

Závěrečná práce by měla mít rozsah **40 stran** (tj. minimálně 72 000 znaků včetně mezer), přílohy a anotace se do rozsahu práce nepočítají, stejně jako titulní strana, stránky s prohlášením a poděkováním.

Struktura ZP:

1. Titulní strana – strana obálky

obsahuje pouze některé údaje na rozdíl od titulní strany vnitřní:

- název vysoké školy, fakulty (Univerzita Karlova v Praze; Pedagogická fakulta),
- druh práce (Závěrečná práce),
- jméno autora ZP,
- rok zpracování.

Práce musí být odevzdána v pevné vazbě, na titulní stránce vazby mají být uvedeny pouze údaje uvedené pod čísly 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.8. (podtržené údaje).

2. Titulní strana - vnitřní

musí obsahovat všechny níže uvedené údaje (podtržené jsou povinné i pro obálku .

- název vysoké školy, fakulty (Univerzita Karlova v Praze; Pedagogická fakulta),
- název ZP – v češtině (zda i v angličtině bude upřesněno),
- druh práce (Závěrečná práce),
- jméno autora ZP,
- studijní program (Studium v oblasti pedagogických věd)
- obor studia (Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů),
- typ studia (Kombinované studium),
- jméno vedoucího ZP (uvádět i s tituly),
- rok zpracování.

3. Samostatný list s čestným prohlášením:

„Prohlašuji, že jsem závěrečnou prácivypracoval/a samostatně pod vedenímV práci jsem použil/a informační zdroje uvedené v seznamu.“

Toto prohlášení **vlastnoručně** podepište (perem či propisovací tužkou modré barvy).

4. Případné poděkování vedoucímu ZP

5. Obsah

6. Anotace - hlavní údaje o předmětu ZP, cíli, metodách, výsledcích a závěrech

ZP, v rozsahu cca ½ stránky - **v češtině** (zda i v angličtině bude upřesněno)

Klíčová slova – max. 2 řádky - **v češtině** (zda i v angličtině bude upřesněno)

7. Úvodní část - souvislé pojednání

- co je předmětem ZP,
- problematika, cíl, pracovní hypotéza,
- stav poznatků o řešené problematice, přehled a zhodnocení prostudované literatury,
- objasnění užívaných pojmů, teoretická východiska,
- popis metodiky práce.

8. Text vlastní práce – nejrozsáhlejší část ZP (členění do kapitol).

9. Závěrečná část - výsledky a jejich zhodnocení.

10. Seznam použité literatury (zpracovaný podle závazné normy – viz příloha).

11. Přílohy (nezapočítávají se do požadovaného rozsahu práce).

5. TECHNICKÉ POKYNY

3.1 Vazba

- ZP musí být odevzdána v pevné vazbě, nemusí to být vazba knihařská, stačí kroužková vazba.
- Tištěná bude po jedné straně papíru (ve vazbě na pravé straně).

3.2 Typografická úprava textu

Požadavky na úpravu textu vycházejí z České státní normy (ČSN 01 6910)¹⁴.

Závěrečná práce má být zpracována na počítači podle následujících pokynů:

- zpracování: **celý text** v textovém editoru **MS Word**,
- písmo: **Times New Roman** (středoevropský),
- velikost písma: **12 bodů**,
- nadpisy a tituly kapitol: doporučujeme **14 bodů**,
- řádkování: **1,5**,
- **úprava stránky**: horní okraj – 3,5 cm; dolní okraj – 3,0 cm; levý okraj – 3,5 cm; pravý okraj – 2,5 cm,
- minimální požadavek je 60 znaků na řádku a 30 řádků na stránce, při uvedené úpravě vychází **na stránku cca 1800 znaků** (bez mezer),
- text je **oboustranně zarovnán**,
- **číslování stránek**: arabskými číslicemi, doporučujeme dole a uprostřed,
- číslují se všechny strany ZP, ale na některých stránkách se číslo nezobrazuje (titulní strana, poděkování, prohlášení, obsah, stránky se zvláštní grafickou úpravou apod.),
- **nepoužívejte** ENTER na konci řádky, pouze na konci odstavce,
- slova **na konci řádku nerozdělujte** (nedělat pomlčku),
- u jednohláskových předložek doporučujeme používat pevnou vazbu,
- **poznámky**: velikost písma **10** (doporučujeme vkládat na konci stránky),
- pro označení kapitol a podkapitol se nejčastěji používá **desetinné třídění**
např. 1.
 1.1
 1.1.1
mezi číslem a textem (v názvu kapitoly) jsou **2 pevné mezery**.

¹⁴ Viz Doporučená literatura

3.3 Další požadavky

- **Citace** mají vycházet z ČSN ISO 690 – *Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura. Praha*. Správný příklad citace viz níže (DOPORUČENÁ LITERATURA A VZOR BIBLIOGRAFICKÉ NORMY).
- **Odkazy** doporučujeme uvádět jako odkaz v závorce – např.: (Pelikán, 1998).
- **Jazyk práce musí respektovat normu spisovné češtiny.**

3.4 Požadavky na elektronickou podobu ZP a formu jejího vložení do SIS

Tuto informaci uvádíme pro případ, že by se požadavek vložení ZP do SIS stal povinným i pro ZP, prozatím se odevzdávání ZP netýká.

- Práce není považována za odevzdanou, pokud není kromě listinné podoby a na CD/DVD (nepřepisovatelném) vložena také do SIS.
- Respektujte přesně požadavky Opatřením děkana č. 17/2010¹⁵ a příslušné metodické pokyny.
- Elektronickou verzi ZP student vkládá prostřednictvím webového rozhraní SIS na adrese <https://is.cuni.cz/studium> v modulu „Témata prací (Výběr práce)“, a to výhradně v PDF verze 1.3 či vyšší, společně s přílohami.
- Přílohy nemusejí být v PDF, pokud je jich více musejí být v jednom komprimovaném souboru.

4. DOPORUČENÁ LITERATURA a VZOR BIBLIOGRAFICKÉ NORMY¹⁶

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 117 s. ISBN 80-244-1237-3.

VODÁKOVÁ, Jitka, ČERNOCHOVÁ, Miroslava a Vladimír Rambousek. [online] *Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra informačních technologií a technické výchovy, 2011. [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: http://it.pedf.cuni.cz/download/Bakalarky_2012.pdf.

SPOUSTA, V. et. al. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce (se zaměřením na práce pedagogické)*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-210-2387-2.

Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197). [online]. [cit. 2014-1-6]. Dostupné z: www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf

ČSN ISO 690: 2011. *Bibliografické citace*. Praha: Český normalizační institut, 2011

Praha, září 2011

Pro studenty ÚPRPŠ – zpracovala:
PhDr. Jana Kohnová, Ph.D.
ředitelka ÚPRPŠ

¹⁵ http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/opatreni_dekana/opad172010.pdf .

¹⁶ Vzor bibliografických odkazů byl ve zde uvedeném textu v lednu 2014 aktualizován autorkou podle nové normy.

**FORMULÁŘE POSUDKŮ
VEDOUCÍHO a OPONENTA
ZÁVĚREČNÉ PRÁCE**

POSUDEK VEDOUCÍHO ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Doporučený rozsah posudku: cca 1- 2 strany

Student:	
Vedoucí ZP:	
Název závěrečné práce:	

Hodnocení práce by mělo stručně zahrnovat následující oblasti:

1. Formulace cílů práce
2. Metodika zpracování
3. Práce s odbornou literaturou (informační zdroje)
4. Celkový postup řešení – viz bod 2.
5. Členění práce (kapitoly, podkapitoly)
6. Úroveň jazykového zpracování
7. Formální zpracování – celkový dojem
8. Odborný přínos práce, její praktické využití
9. Naplnění zadání práce
10. Splnění cílů práce, závěry práce a jejich formulace

Otázky k obhajobě:

Souhrnné vyjádření:

Navrhuji hodnotit práci známkou:

POSUDEK OPONENTA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Doporučený rozsah posudku: cca 1- 2 strany

Student:	
Oponent ZP:	
Název závěrečné práce:	

Hodnocení práce by mělo stručně zahrnovat následující oblasti:

1. Formulace cílů práce
2. Metodika zpracování
3. Práce s odbornou literaturou (informační zdroje)
4. Celkový postup řešení – viz bod 2.
5. Členění práce (kapitoly, podkapitoly)
6. Úroveň jazykového zpracování
7. Formální zpracování – celkový dojem
8. Odborný přínos práce, její praktické využití
9. Naplnění zadání práce
10. Splnění cílů práce, závěry práce a jejich formulace

Otázky k obhajobě:

Souhrnné vyjádření:

Navrhuji hodnotit práci známkou:

ZÁVĚR PODPŮRNÉHO TEXTU *Metodika psaní závěrečné práce*

Metodika psaní závěrečné práce je text vydávaný pro vzdělávací program Studium v oblasti pedagogických věd, obor Učitelství 2. stupně základní školy a všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy. Je to tedy program, který by měl vést ke zvýšení kvalifikovanosti učitelů v českém školství, proto také byl podpořen z prostředků Evropské unie v rámci ESF – OP VK Investice do vzdělávání. Toto studium končí závěrečnými zkouškami před zkušební komisí a obhajobou závěrečné práce. Frekventanti výše uvedeného studia museli již absolvovat vysokou školu a obhájit diplomovou práci, ale věříme, že tento text jim bude nápomocný při psaní práce jiného charakteru. Věříme, že napíšete závěrečnou práci, která přesvědčí zkušební komisi i je samotné, že profese učitele je pro ně správnou volbou.

Předkládaný text začíná obecnějším uvedením nároků na odbornou práci, které musí splňovat i závěrečná práce. Je zdůrazněn význam znalosti dříve vystudovaného oboru a souvislost tématu s dlouhodobější orientací na některou oblast nynějšího pedagogického studia. S tímto souvisí výběr tématu závěrečné práce a zdůvodnění „proč“ psát právě toto téma. Předpokladem dobré volby tématu by měl být tedy tento úvodní návod k přemýšlení o vhodném výběru.

Druhou částí je seznámení s obsahovými i formálními požadavky na závěrečnou práci.

Základ metodického vedení představuje kapitola *Vypracování závěrečné práce*. Vypracování závěrečné práce je členěno na tři etapy. První je *Přípravná část*, která by měla začínat již před zadáním práce. Další je *Zpracování podkladů*, teprve poslední etapou je vlastní psaní závěrečné práce. Je zde uvedena požadovaná struktura závěrečné práce, jednotlivé její části jsou doprovázeny stručným komentářem. Pozornost je věnována *Závěru práce*. Protože závěrečná práce nekončí napsáním, ale až obhájením, je kapitola IV. věnována obhajobě závěrečné práce. Poslední částí je doporučená literatura, která by měla být v popředí zájmu již před *Zadáním*.

Tento seznam však představuje jen zlomek literatury, kterou bude student potřebovat, je to spíše soubor nabídek k inspiraci, některé jsou ale přesto povinnými odbornými pomůckami. Základní literaturu budou tvořit tituly zaměřené na téma závěrečné práce, jak z oblasti oboru a oborové didaktiky, tak z pedagogiky. V následující části *Metodiky psaní závěrečné práce* jsou přílohy, které jsou rozšířením některých informací uvedených v textu *Metodiky* jen stručně, doporučuje však, abyste se i s nimi seznámili.

Vážené kolegyně, vážení kolegové,
pro úspěšnost práce je důležité, aby Vás téma zajímalo a psaní o něm bavilo, abyste byli prací zaujati. Nemalý význam má však také, abyste neporušili žádné etické normy, nedopustili se ničeho, co by mohlo zničit výsledek Vaší několikaměsíční namáhavé práce.
Přeji Vám, aby se Vám zpracování závěrečné práce podařilo co nejlépe

Autorka

Praha, leden 2014

SEZNAM ZKRATEK

BP	bakalářská práce
čl.	článek
DP	diplomová práce
MŠMT	ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PedF	Pedagogická fakulta
Sb.	Sbírka zákonů
SIS	Studijní informační systém - IS UK - Univerzita Karlova
SŠ	střední škola
st.	stupeň
UK	Univerzita Karlova v Praze
VŠ	vysoká škola / vysoké školy
VVP	všeobecně vzdělávací předmět
ZP	závěrečná práce
ZŠ	základní škola

POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ INFORMAČNÍ ZDROJE

EGER, Ludvík. *Metodika k vypracování bakalářské / diplomové práce*. Cheb: Fakulta ekonomická, 2011. PDF verze na [www.FEK ZČU v Plzni](http://fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&idname=IDInternet&id=1363) [online], [cit. 2014-1-6]. Dostupné z: http://fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&idname=IDInternet&id=1363

FRANČÍREK, F. *Absolventská práce. Co, jak a proč připravit, zpracovat, napsat a zhodnotit (obhájit)*. Praha: Ingenio et Arti s.e.o., 2013. ISBN 978-80-905287-3-4.

GŘEŠÁKOVÁ, Vanda. *Výzkum využívání citačních stylů na filozofických fakultách Univerzity Karlovy, Západočeské univerzity, Univerzity Palackého a Ostravské univerzity*. Brno, 2013. 106 s., 10 s. příloh. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Martin Krčál, DiS. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/342602/ff_m/

JANÍK, T., VLČKOVÁ, K., KNECHT, P. Editorial ... k metodologickému standardu v pedagogice. In: *Pedagogická orientace*. 2013, roč. 23/4, s. 425-426. ISSN 1211-4669.

KOHNNOVÁ, Jana. *Metodické pokyny pro vypracování závěrečné písemné práce*. [online] Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství. 2012. <http://tarantula.ruk.cuni.cz/UPRPS-114.html>.

LIŠKA, Václav. *Zpracování a obhajoba bakalářské a diplomové práce*. Praha: Professional publishing, 2010. ISBN 978-80-86946-64-1.

MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK, Ján FINDRA a kol. *Akademická příručka*. České, uprav. vyd. Martin: Osveta, 2006. 483 s. ISBN 80-8063-219-7.

Metodický pokyn pro zadávání a hodnocení bakalářských prací na PedF UK. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra matematiky a didaktiky matematiky, 2009 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://kmdm.pedf.cuni.cz/Default.aspx?PorZobr=2&PolozkaID=69&ClanekID=214> .

MICHALÍK, Petr, ROUB, Zdeněk a Václav VRBÍK. *Zpracování diplomové a bakalářské práce na počítači*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-828-2

MOLNÁR, Z. Úvod do základů vědecké práce. [online] In: VLČEK, J. *Systémové inženýrství*. Praha: ČVUT, Ekopress. 1999. In: VYMĚTAL, J., VÁCHOVÁ, M.: *Úvod do studia odborné literatury*. [on-line], Praha: ORAC, 2000. [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: <http://people.fsv.cvut.cz/~dlaskpet/Help/ZakladyVedeckePrace.doc>.

NĚMEC, J. Standardy závěrečných prací pedagogických oborů. In: *Pedagogická orientace*, 2013, roč. 23/4, s. 535-553. ISSN 1211-4669.

Opatření děkana č. 17/2010: Pravidla pro evidenci, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací [online]. Praha: Pedagogická fakulta UK, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/opatreni_dekana/opad172010.pdf

SPOUSTA, V. et. al. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce (se zaměřením na práce pedagogické)*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-210-2387-2.

Úplné znění Řádu celoživotního vzdělávání Univerzity Karlovy v Praze ze dne 4. prosince 2012 [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uziczvuk.pdf>

Úplné znění Statutu Univerzity Karlovy v Praze ze dne 21. října 2013 [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uzxstatutuk.pdf>

Úplné znění Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy v Praze ze dne 11. června 2013 [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-146-version1-uzviiszruk.pdf>

Univerzita Karlova v Praze: Studijní a zkušební řád Pedagogické fakulty [online]. Praha: Univerzita Karlova, © 2014 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: <http://cuni.cz/UK-4422-version1-PedFK001.pdf>

VODÁKOVÁ, Jitka, ČERNOCHOVÁ, Miroslava a Vladimír Rambousek. [online] *Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra informačních technologií a technické výchovy, 2011. [cit. 2013-12-20]. Dostupné z: http://it.pedf.cuni.cz/download/Bakalarky_2012.pdf